

Congresbundel

NVK congres

19 en 20 juni 2008

**Kamerlingh Onnes Gebouw (KOG), Faculteit der
Rechtsgeleerdheid, Universiteit Leiden**

Ter inleiding

De Nederlandse Vereniging voor Kriminologie (NVK) organiseert dit jaar in samenwerking met het Meijers Instituut, het onderzoeksinstituut van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid in Leiden, een tweedaags congres op 19 en 20 juni in het Kamerlingh Onnes gebouw (KOG) in Leiden.

Op het tweedaags congres zullen gerenommeerde buitenlandse wetenschappers, Katja Franko Aas (University of Oslo) en Nigel South (University of Essex), resp. ingaan op de complexe relatie tussen *global and local in crime and crime control* en op *Green Criminology*.

Daarnaast houden we echter ook de gebruikelijke marktdag in stand. Dit jaar worden in de twee dagen ruim 80 bijdragen gepresenteerd in 26 verschillende sessies, verdeeld over 4 ronden.

Er is gekozen voor een 'sandwich-formule', wat wil zeggen dat het congresgedeelte zich bevindt tussen twee delen van de marktdag.

Namens het NVK-bestuur wensen we u plezierige dagen waarop u vele interessante collega's zult ontmoeten

Willem de Haan, voorzitter van de NVK

N.B. VRIJDAG 20 juni 2008 9.00-09.45 Jaarvergadering NVK zaal C131!

Kennismaking met de NVK

Op 17 juni 1974 werd de Nederlandse Vereniging voor Kriminologie opgericht. De NVK tracht de belangen te behartigen van de Nederlandse criminologie en van alle (aankomende) Nederlandse criminologen en wil zich nadrukkelijk richten op mensen uit verschillende disciplines, die werkzaam zijn op het terrein van de criminologie.

Voor zijn leden belegt de NVK regelmatig themabijeenkomsten over actuele onderwerpen. Voorts wordt ieder jaar een marktdag georganiseerd die een beeld geeft van recent Nederlands onderzoek op het brede terrein van de criminologie en dit jaar organiseert de NvK bovendien een thematisch congres.

De NVK kent jaarlijks een prijs toe aan de beste scriptie van studenten criminologie. Een prijs uit voor het beste boek op het terrein van Nederlandstalig criminologisch onderzoek uitgereikt met een tussenpoos van enkele jaren. Dit is de Willem Nagelprijs, genoemd naar de befaamde Leidse hoogleraar in de criminologie

Belangstellenden kunnen zich als lid aanmelden via de website van de NVK: www.criminologie.nl

Informatie over de NVK is te verkrijgen bij:

Dr. P. Nieuwbeerta

Secretaris van de NVK

Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving

Postbus 792

2300 AT Leiden

E-mail: pnieuwbeerta@nscr.nl

Het bestuur van de NVK bestaat uit de volgende personen:

Willem de Haan (voorzitter)

Paul Nieuwbeerta (secretaris)

Andrea Donker (penningmeester)

Miranda Boone

Frank van Gemert

Katy Kogel

Richard Staring

Anton van Wijk

N.B. VRIJDAG 20 juni 2008 9.00-09.45 Jaarvergadering NVK zaal C131!

Overzicht NVK Congres 2008

GLOBAL AND LOCAL IN CRIME AND CRIME CONTROL

DONDERDAG 19 juni 2008

09:00-9:30 inschrijving / *koffie*

09:30-11:00 marktdag sessies 1

Koffie

11:30-13:00 marktdag sessies 2

Lunch

13.45-14.00 Welkomstwoord door voorzitter van de NVK, Willem de Haan
Lorentz-zaal

14.00-15.00 **Global and local: theoretical and methodological implications for criminology**

Keynote: Katja Franko Aas (University of Oslo)

Koffie / thee

15:15-16:15 G&L parallelsessie 1a **Georganiseerde criminaliteit in transnationaal perspectief** voorzitter: Christianne de Poot (NSCR) Lorentz-zaal

I. Georganiseerde criminaliteit en transitcriminaliteit: nieuwe vragen voor de criminologie

Edward Kleemans (WODC)

II. Georganiseerde criminaliteit en de opsporing

Cyrille Fijnaut (Universiteit van Tilburg)

G&L parallelsessie 1b **(Toe)zicht op mensensmokkel en mensenhandel** voorzitter: Joanne van der Leun (Universiteit Leiden) zaal C131

I. Irreguliere migratie, mensensmokkel en wetenschappelijk onderzoek

Richard Staring (Erasmus Universiteit Rotterdam)

II. Mensenhandel en toezicht in een context van mondialisering

Monika Smit (Bureau Nationaal Rapporteur
Mensenhandel)

16:30-17:30

G&L parallelsessie 2a **Genocide, misdrijven tegen de menselijkheid en oorlogsmisdrijven: transnationale criminologie en internationaal strafrecht** voorzitter: Catrien Bijleveld (NSCR/Vrije Universiteit) Lorentz-zaal

I. Internationale misdrijven - het grote kwaad. Een andere vorm van criminaliteit?

Alette Smeulers (Vrije Universiteit)

II. Jonge rebellen in Sierra Leone: slachtoffer of dader? K. Peeters (Centre for Development Studies, University of Swansea, UK)

III. Vervolging van internationale misdrijven M.R. Witteveen (Rechter-Commissaris Internationale misdrijven, Rechtbank 's-Gravenhage)

G&L parallelsessie 2b **International crime policy in a globalizing perspective** voorzitter: Damian Zaitch (Erasmus Universiteit Rotterdam) zaal C131

I. Governance through security, or neither?

Nicholas Dorn (Erasmus Universiteit Rotterdam)

II. Cultural approach of comparative criminology

René van Swaaningen (Erasmus Universiteit Rotterdam)

Borrel/ buffet/

..... feest met muziek en diverse attracties

N.B. VRIJDAG 20 juni 2008 9.00-09.45 Jaarvergadering NVK zaal C131!

VRIJDAG 20 juni 2008

09.00-09.45 Jaarvergadering NVK zaal C131

09:30-10:00 nagekomen inschrijving / *koffie*

10:00-11:00 **Global and local in green criminology**

Keynote: Nigel South Nigel South (University of Essex)

zaal C131

Koffie

11:30-12:30 G&L parallelsessie 3a **Environmental crime on a world scale** voorzitter: Dina Siegel (Vrije Universiteit) zaal C131

I. Tropical deforestation and greenhouse emissions as forms of eco-crime

Tim Boekhout van Solinge (Universiteit Utrecht)

II. Comments and reflexions on eco-crimes from perspective organisational crime and criminology

Wim Huisman (Vrije Universiteit)

Discussion with Nigel South and audience

11:30-12:30 G&L parallelsessie 3b **(Non-human) animal rights** voorzitter Annelies Freriks (Universiteit Utrecht) zaal B041/43

I. Dieren in het geding'. Over normen, wetgeving en rechtspraak mbt dierenmishandeling

Eugénie De Bordes (Universiteit Utrecht)

II. 'Waarom enge mannen vaak grote honden hebben'. Over de sociale constructie van gevaarlijke dieren, mannen en sociale klassen

Janine Janssen (Politie Haaglanden)

Lunch

13:30-1500 **Marktdag sessies 3**

Koffie / thee

15:30-17:00 **Marktdag sessies 4**

Afsluitende borrel

Toelichtingen op keynotes en parallelsessies

Het doel van het congres is om Nederlandse criminologen op nieuwe theoretische ontwikkelingen in de criminologie te attenderen. Zo wordt het steeds moeilijker om beschouwingen over criminaliteit en criminaliteitsbestrijding binnen nationale grenzen te houden omdat criminaliteit in toenemende mate een grensoverschrijdend internationaal karakter krijgt. Denk maar aan internationale drugshandel en mensenmokkel, fraude en witwassen van criminele vermogens, milieucriminaliteit en terrorisme. Ook op het terrein van criminaliteitsbestrijding zien we in toenemende mate internationale samenwerking niet tussen politie en justitie, maar ook tussen inlichtingendiensten. Waar deze ontwikkelingen vragen om een internationale oriëntatie, lijdt het criminologisch onderzoek nog vaak aan wat de socioloog Ulrich Beck 'methodologische nationalisme' noemt. Onwillekeurig of onder invloed van het nationale karakter van de rechtstaat worden criminaliteit en criminaliteitsbestrijding als vanzelfsprekend in een nationaal kader geconceptualiseerd.

Keynote: **Katja Franko Aas** (University of Oslo) **Global and local: theoretical and methodological implications for criminology**

Katja Franko Aas is hoogleraar criminologie aan het Institute of Criminology and Sociology of Law van de University of Oslo en is auteur van het onlangs verschenen *Globalization and Crime* (Sage 2007). In haar plenaire openingstoespraak zal Katja Franko Aas Nederlandse criminologen aanmoedigen om hun theorievorming en onderzoek meer af te stemmen op het transnationale karakter van criminaliteit en criminaliteitsbestrijding. Zij zal betogen dat de hedendaagse criminologie zowel theoretisch als methodologisch onvoldoende is toegerust om nieuwe uitdagingen aan te gaan. Voortgaande processen van globalisering - ook op het gebied van criminaliteit en criminaliteitsbestrijding - laten de beperkingen zien van het gebruikelijke theoretische kader van de criminologie. Gangbare begrippen als criminaliteit, rechtshandhaving en criminaliteitsbeleid zijn minder goed bruikbaar nu bedreigingen van de veiligheid, de volksgezondheid en het milieu steeds meer een transnationaal karakter krijgen.

Volgens Aas is het onvermijdelijk om begrippen en onderzoeksmethoden te ontwikkelen die beter zijn afgestemd op de complexe relaties tussen wat *global* en *local* is in *crime and crime control*. In haar bijdrage zal zij met name ingaan op de vraag hoe wij op een verantwoorde manier verschijnselen kunnen benaderen die om een transnationale en mondiale in plaats van een internationale comparatieve benadering vragen.

G&L parallel sessie 1a Georganiseerde criminaliteit in transnationaal perspectief [Lorentz -zaal]

Welke inzichten bestaan er in Nederland over het (transnationale) karakter van de georganiseerde criminaliteit? Bieden de bestaande inzichten voldoende houvast voor de opsporing en vervolging van de georganiseerde criminaliteit of is er behoefte aan nieuwe theorievorming? In de eerste bijdrage zal Edward Kleemans (WODC) op deze vragen ingaan op basis van de resultaten van een langlopend, empirisch onderzoek naar de aard van de georganiseerde criminaliteit in Nederland: de Monitor Georganiseerde Criminaliteit (Van de Bunt & Kleemans 2007).

Georganiseerde criminaliteit heeft een lokaal en mondiaal karakter. Plegers van georganiseerde criminaliteit zijn lokaal ingebed maar betrokken bij illegale activiteiten met transnationale vertakkingen zoals drugs-, wapen- en mensenhandel, mensensmokkel, ondergronds bankieren of het ontduiken van heffingen en accijnzen. Nederland functioneert daarbij als productieland, doorvoerland of bestemmingsland.

In de tweede bijdrage zal Cyrille Fijnaut (Universiteit van Tilburg) ingaan op oude en nieuwe vragen ten aanzien van de opsporing van georganiseerde criminaliteit. Wat betekent het transnationale karakter van georganiseerde criminaliteit voor vragen rondom de opsporing daarvan?

G&L parallel sessie 1b (Toe)zicht op mensensmokkel en mensenhandel [zaal C131]

Mensenhandel en mensensmokkel zijn voorbeelden van verschijningsvormen van transnationale (georganiseerde) misdaad en representeren daarmee bij uitstek processen van mondialisering. Mensensmokkel gaat per definitie over het overschrijden van landsgrenzen en hoewel mensenhandel zich kan voordoen binnen landsgrenzen is ook hier veelal sprake van een grensoverschrijdend karakter waarbij mondiale netwerken op verschillende manieren van belang kunnen zijn. In deze sessie zullen vragen beantwoord worden over hoe de Nederlandse wetenschappelijke kennis over mensensmokkel en mensenhandel er uit ziet en wat het transnationale karakter van mensensmokkel en -handel betekent voor de direct betrokkenen en voor opsporing en vervolging. Analoog aan de vragen die Katja Franko Aas zich stelt, kunnen we ons afvragen hoe deze kennis over deze migratiegerelateerde criminaliteit tot stand komt en wat de consequenties van deze dataverzameling voor de gepresenteerde inzichten op mensensmokkel en mensenhandel zijn. Wat voor andere mogelijkheden staan er tot onze beschikking om beide fenomenen in een context van mondialisering beter te kunnen begrijpen? Daarnaast zullen de sprekers zich richten op de verzamelde kennis over het mondiale en lokale karakter van mensenhandel in relatie tot opsporing en vervolging van mensenhandel.

G&L parallel sessie 2a Genocide, misdrijven tegen de menselijkheid en oorlogsmisdrijven: transnationale criminologie en internationaal strafrecht [Lorentz-zaal]

Binnen de criminologie is steeds meer aandacht voor door de internationale gemeenschap gecriminaliseerde gedragingen. Dit betreffen hoofdzakelijk internationale misdrijven zoals genocide, misdrijven tegen de menselijkheid en oorlogsmisdrijven en andere ernstige mensenrechtenschendingen. Enerzijds groeit het besef dat deze misdrijven tot het onderzoeksdomein van de criminologie behoren. Anderzijds is er de overtuiging dat de criminologische onderzoeksvragen en -methoden een toegevoegde waarde kunnen hebben ten opzichte van andere wetenschappelijke disciplines.

Met de komst van het Internationaal Strafhof en verschillende internationale tribunalen is Nederland het centrum van de ontwikkeling van het internationaal strafrecht. Dat geeft de Nederlandse criminologie een bevoorrechte positie. Het internationaal strafrecht is nog volop in ontwikkeling. Dit betekent dat vele normatieve vragen over de aanpak van internationale misdrijven nog niet zijn beantwoord. Het is interessant om te kijken welke bijdrage empirisch criminologisch onderzoek kan leveren aan de beantwoording van deze vragen. Doel van deze sessie is het onderzoeksterrein van de internationale misdrijven vanuit een criminologische invalshoek te verkennen, te laten zien welke bijdrage methoden en theorieën vanuit andere disciplines kunnen leveren aan de beantwoording van criminologische vragen en te onderzoeken in hoeverre criminologische inzichten kunnen bijdragen aan de ontwikkeling en toepassing van het internationaal strafrecht.

G&L parallel sessie 2b International crime policy in a globalizing perspective [zaal C131]

In this session the relationship between comparative criminology and global criminology will be explored. In criminology's early days a comparative perspective was taken for granted, but in the 1990s a renewed interest in comparative criminology emerged. Currently, criminology is re-formulating itself so as to capture what goes on between and beyond states, as well as within them. So, alongside comparative work between countries on crime rates and policies, one finds studies of bilateral policy transfer, multi-level governance including cross-border issues in the EU, and private security astride the world stage. Stepping across disciplinary boundaries, to international public law and international relations, one finds similar debates on globalism and the relationships between states, market (self-) regulation and cosmopolitan activism.

The first presentation by Nicholas Dorn draws on such work and offers a framework for conceptualising – and contrasting – administrative and criminal

law aspects of international governance of/through security. Key propositions are (1) international criminal law and its institutions are initiated by cosmopolitan forces (NGOs, human rights activists, etc), subsequently becoming owned, steered and/or blocked by state interests. (2) The evolution of international administrative measures illustrates the converse dynamic, starting as state action and then attracting cosmopolitan involvement (which may be critical or facilitatory). A case study briefly applies this framework to ex-Yugoslavia

In the second paper, by René van Swaaningen, recent developments in international and comparative criminology will be further explored. In comparative criminology we can distinguish a descriptive, policy-oriented perspective and an interpretative, reflexive perspective, the latter of which seems intellectually the most challenging, especially if it is informed by a critical cultural criminological perspective. In the paper, some possible research lines within the latter perspective will be explored.

Keynote: Nigel South Nigel South (University of Essex) **Global and local in green criminology [zaal C131]**

Op de tweede dag van het congres willen we Nederlandse criminologen laten kennismaken met het perspectief van de **Green Criminology**. Deze tak van criminologie richt zich op de destructieve gevolgen van menselijke activiteiten op de lokale en mondiale ecosystemen en meer in het bijzonder op de schade die wordt toegebracht aan de ecos - het leefklimaat van mens en dier - door overheden, bedrijven en burgers. Naast vervuiling van de boden, het grondwater en de atmosfeer vormt ook het misbruik van dieren voor onderzoek (vivisectie) en menselijke consumptie (intensieve veehouderij) een object van onderzoek. Deze verschijnselen roepen tal van ingewikkelde vragen op bijvoorbeeld niet alleen over het dader- en slachtofferschap van dergelijke misdrijven maar ook over recht en rechtvaardigheid.

Spreker is Nigel South (professor of criminology, University of Essex) die mede de grondslagen voor deze benadering heeft gelegd met *A Green Criminology? A proposal for a perspective*. In: Nigel South and Piers Beirne (eds) *For a Green Criminology*. Special issue of *Theoretical Criminology* 1998. Meer recentelijk is dit perspectief uitgewerkt in: Nigel South, *Green criminology* (Aldershot: Ashgate 2006) en in Nigel South and Pier Beirne (eds) *Issues in green criminology: confronting harms against environments, humanity and other animals*. (Willan, 2007).

G&L parallel sessie 3a Environmental crime on a world scale [zaal C131]

In deze 'groene' sessie zal Tim Boekhout van Solinge spreken over de illegale ontbossing, de (illegale) handel in tropisch hardhout en de illegale dierenhandel

die vaak optreedt in het voetspoor van illegale houtkap. Met de risicomaatschappij als belangrijk onderzoeksthema binnen de criminologie, mogen echter de risico's van klimaatverandering niet onbesproken blijven. Daarom gaat hij ook in op wat hij aanduidt als 'eco-crime': de (legale) uitstoot in de atmosfeer van broeikasgassen zoals CO₂. De wetenschappelijke evidentie over de oorzaken en mogelijke gevolgen hiervan wordt steeds sterker en volgens specialisten lijken de risico's die de mensheid thans neemt groot.

Als tweede spreker zal Wim Huisman inzichten vanuit de onderzoekstraditie van 'corporate crime' toepassen op het probleem van de eco-crime. Veel van de ecologische criminaliteit wordt gepleegd door bedrijven en organisaties, die vaak international opereren. In hoeverre er overeenkomsten zijn tussen 'eco-crime' and 'corporate crime'. Welke lessen van onderzoek naar 'corporate crime' kunnen nuttig zijn voor de verdere ontwikkeling van de groene criminologie?

Tot slot worden Nigel South en de zaal uitgenodigd commentaar te geven en deel te nemen aan de discussie.

G&L parallel sessie 3b (Non-human) animal rights [zaal B041/43]

Groene criminologie onderscheidt zich mede doordat bij ethische kwesties en rechtvaardigheidsvraagstukken het als vanzelfsprekende antropocentrische uitgangspunt radicaal wordt verlaten. Dieren hebben in deze visie niet alleen gebruikswaarde als natuurlijke grondstoffen en hulpbronnen voor de mensheid, ze bezitten ook een intrinsieke waarde die door de mens dient te worden gerespecteerd. Groene criminologen gaan daarom uit van een zorgplicht voor het gemeenschappelijke milieu van mensen en dieren die als *non-human animals* worden gezien en als één met de menselijke soort worden beschouwd. Die zorgplicht geldt niet alleen voor de huidige maar zeker ook voor toekomstige generaties.

In deze sessie zal Eugénie De Bordes ingaan op normen, wetgeving en rechtspraak ten aanzien van dierenmishandeling en zal Janine Janssen meer specifiek ingaan op de sociale constructie van 'gevaarlijke' dieren.

MARKTDAG SESSIES

DONDERDAG	Eerste ronde	sessie 1 t/m 7	pagina
Sessie 1. Simulatieonderzoek in de criminologie		A008	13
Sessie 2. Policing		B031	14
Sessie 3. Biologische aspecten		B025	16
Sessie 4. Meisjescriminaliteit		B013	18
Sessie 5. Ontwikkelingscriminologisch onderzoek		B041	20
Sessie 6. Jeugd en criminaliteit		A144	22
Sessie 7. Migratie, radicalisering en eerwraak		C131	23

DONDERDAG	Tweede ronde	sessie 8 t/m 14	
Sessie 8. Criminele carrières en cohortstudie		C131	25
Sessie 9. West Afrikaanse criminele netwerken		A008	27
Sessie 10. Internationale misdrijven		B013	29
Sessie 11. Geweld		B041	31
Sessie 12. Buurt, dadergedrag en informatiebronnen		B025	33
Sessie 13. Preventie en kwaliteit van de rechtspraak		B031	35
Sessie 14. Straffen en interventies		A144	37

VRIJDAG	Eerste ronde	sessie 15 t/m 20	
Sessie 15. Opsporing, vervolging en berechting		C131	38
Sessie 16. Theoretische criminologie		B013	41
Sessie 17. Culturele criminologie, gangs		B041	42
Sessie 18. Beeld en perceptie		B031	44
Sessie 19. Politiezorg en -werk		B025	45
Sessie 20. Psychiatrie en geweld		A008	46

VRIJDAG	Tweede ronde	sessie 20 t/m 26	
Sessie 21. Risicotaxatie en indicatiecriteria		C131	48
Sessie 22. Culturele criminologie		A008	50
Sessie 23. Politie en burger		B025	51
Sessie 24. Zedencriminaliteit		B041	52
Sessie 25. Probleemgebieden en (on)veiligheid		B031	54
Sessie 26. Forensische zorg en behandeling		B013	56

Sessie 1. Simulatieonderzoek in de criminologie

Sessiecoördinator: Henk Elffers

Simulatieonderzoek in de criminologie: waarom?

Henk Elffers

Expliciete gedragsmodellen in de criminologie, zoals het rationele keuzemodel of de routine activiteitentheorie, specificeren veelal een complexe interactie tussen beslissingen van potentiële daders, reacties van mogelijke slachtoffers en tegenmaatregelen van rechtshandhavers en informele 'guardians'. Ofschoon de modellen veelal een betrekkelijk eenvoudige structuur hebben, is het resulterende gedragspatroon door de complexe interactie waarin alle actoren over en weer op elkaar reageren toch moeilijk voorspelbaar: de analyse is te moeilijk voor ons arme criminologen. Het is hier dat simulatiemethoden een nuttige bijdrage kunnen leveren: bouw een computermodel met analoga van de betreffende regels, laat het draaien, en analyseer de resultaten. Simulatieonderzoek helpt de analytisch te complexe interactie van de regels te doorschouwen. In deze bijdrage zal ik betogen dat simulatieonderzoek vooral een theoretisch doel behoort te hebben: het is een hulpmiddel om systematisch na te gaan wat eigenlijk de reikwijdte en consequenties van de gemodelleerde theorie is.

Simulatieonderzoek naar dynamische aspecten van de routine-activiteitentheorie

Tibor Bosse & Charlotte Gerritsen

The Routine Activity Theory states that a crime will occur when a motivated offender meets a suitable target without a capable guardian being present. This theory is already well established since a number of years. However, both criminals and guardians may adapt their movements based on their observations. Criminals will select targets based on personal preferences, while guardians will follow criminals. The dynamical interaction of many of such agents may easily defy our analytical capabilities. Simulation methods may then be called for. We will present a simple simulation model in which targets have fixed positions in geographical space. Offenders move around, looking for suitable targets, while guardians move around trying to prevent the offenders from assaulting their target. To build this simulation model we have used the modelling language LEADSTO, which is based on simple causal relationships. Moreover, a piece of software has been implemented that visualizes the results of the simulation in the form of a 2D-animation. In this presentation, we investigate, by running simulations and performing statistical analyses, how various policies of guardians such as random patrolling and hot spot policing, interact with various target distributions over space, and with various strategies of offenders such as preferring the most valuable targets versus selecting those targets for which guardian density in the past has been low (reputation building). We finish by briefly outlining how environmental criminology may learn from studying simulation results in this context, discussing both opportunities provided by the method as well as restrictions inherent to it.

Geografisch profileren: keuzemodellen en profileerbaarheid

Vere van Koppen & Henk Elffers

Het belangrijkste doel van geografisch profileren is het tot hulp zijn van politieonderzoeken. In combinatie met andere technieken kan het bijdragen aan het verkleinen van een groep mogelijke daders. In geografisch onderzoek wordt consistent een afstandsverval functie gevonden die het reisgedrag van de woonplaats van de dader tot de pleegplaatsen weergeeft. Dit onderzoek bekijkt deze verdeling van reisafstanden voor verschillende theoretische keuzemodellen. Op basis van vier keuzemodellen worden vanuit de woonplaats van de dader locaties van misdaden gesimuleerd, zowel voor lange als korte series van misdaden. Deze series resulteren voor een groot aantal gesimuleerde misdrijven in verschillende afstandsverdelingen, maar zijn voor korte series van een individuele dader nauwelijks te onderscheiden. Op basis van de theoretische achtergrond zouden sommige keuzemodellen beter profileerbaar moeten zijn dan andere modellen. Een index wordt voorgesteld om goed van slecht profileerbare gevallen te onderscheiden. De index slaagt er echter niet in om een voorspelling te doen van de mate van profileerbaarheid van een serie misdrijven. De gesimuleerde modellen zullen zowel met elkaar worden vergeleken, als met data van echte series van overvallen gepleegd in Engeland. Deze echte data zal uitgebreid worden besproken, zowel op geaggregeerd als op individueel daderniveau.

Sessie 2. Policing

Sessiecoördinator: Patrick Van Calster en Marc Schuilenburg

Krijtlijnen voor een assemblage-criminologie

Patrick Van Calster en Marc Schuilenburg

Het westerse denken heeft een lange traditie in het gebruik van abstracte termen om het sociale te definiëren. In deze visie is het sociale een relatief eenvoudige structuur of homogeen object waarin gebeurtenissen kunnen worden begrepen door middel van abstracte termen. Het sociale weerspiegelt zo een gestabiliseerde orde. De criminologie bijvoorbeeld focust zich bij voorkeur op abstracte termen zoals "de wet", "rationaliteit", "de groep", "cultuur", "levensstijl", "economie" en dergelijke meer. Hoewel deze concepten belangrijk zijn en onze aandacht vestigen op allerlei attributen van criminaliteit en criminaliteitsbeheersing, menen wij dat er een belangrijk aspect mist. Criminaliteit en criminaliteitsbeheersing zijn namelijk sociale dynamieken. En meer specifiek, ze gaan over relaties tussen mensen en objecten. Het kernprobleem is dan hoe de relaties te denken die het sociale vorm geven. Alleen dan realiseren we dat orde en samenhang zich altijd secundair vormen, namelijk vanuit de aanwezige relaties tussen verschillende personen in en de inzet die deze relaties krijgen op specifieke plekken. Aan de hand van verschillende cases (o.a. burgernet, collectieve winkelontzegging) laten we zien wat dit betekent op het gebied van 'policing'. Welke belangrijke inzichten bieden deze cases voor een op assemblages gebaseerde criminologie?

Burgernet: meedoen voor spek en bonen

Annick van Oostveen & Geertje Terhenne

In de huidige samenleving is veiligheid niet langer de exclusieve taak van de overheid. Ook van de burgers wordt verwacht dat zij meewerken aan het tot stand brengen van

veiligheid. Men spreekt van responsabilisering van de burger. Misschien één van de meest bekende voorbeelden is burgerparticipatie en, in het verlengde ervan, het project Burgernet. Burgernet is in 2003 gestart als pilot in Nieuwegein en bleek zo succesvol dat het een landelijke uitrol krijgt. In dit project zijn de burgers passief toezichthouder. In het geval van een incident in hun woongebied krijgen de deelnemers van de meldkamer een spraakbericht op de huistelefoon met daarin het signalement. Indien zij iets signaleren kunnen zij een rechtstreeks nummer bellen waarop de meldkamer vervolgens de dichtstbijzijnde politie naar de locatie stuurt. Aan de werking van burgernet ligt een aantal veronderstellingen ten grondslag die een bepaalde mate van consensus vereisen, zoals onder meer een harmonieuze samenwerking tussen de partijen op basis van gelijkwaardigheid en bereid zijn in vertrouwen informatie uit te wisselen. In ons onderzoek naar Burgernet hebben wij onderzocht of de burgers en de politie zich wat betreft de samenwerking op één lijn bevinden en of er geen andere (verstorende) processen doorheen lopen. De uitkomsten laten zien dat gelijkwaardigheid ver te zoeken is en dat er van consensus nauwelijks sprake is.

Datamining; hét wondermiddel tegen criminaliteit?

Marjolein van der Plas

In een samenleving die gericht is op maximale veiligheid is het instituut van de politie sterk veranderd. Informatie is van cruciaal belang geworden. De politie zet dan ook steeds meer technologische hulpmiddelen in voor de opsporing van strafbare feiten. Bekende voorbeelden zijn camera's in de openbare ruimte en het gebruik van forensisch sporenonderzoek. Maar de politie blijkt nog het meest te verwachten van de nieuwe techniek 'datamining'. Datamining is het zoeken naar onbekende en potentieel nuttige patronen of profielen die verborgen liggen in grote gegevensverzamelingen. Door deze techniek kunnen omvangrijke hoeveelheden gegevens tegelijkertijd worden verwerkt ten behoeve van de opsporing. Maar is datamining wel het beloofde 'wondermiddel'? Om inzicht te krijgen hoe de techniek in het politieapparaat wordt geoperationaliseerd, zijn interviews gehouden met experts binnen en buiten de organisatie. Wat zijn de onderbelichte aspecten van deze nieuwe techniek? Aan de hand van de interviews laat ik zien tegen welke grenzen datamining in de praktijk aanstuit. Naar voren komt hoe datamining functioneert en dat deze technologie geen wondermiddel is die zorgt voor een grotere veiligheid. Iedere techniek blijkt weer haar eigen problemen met zich mee te brengen waardoor het beloofde doel - het effectiever en sneller opsporen van criminaliteit - niet altijd wordt bereikt.

Waar rook is, is lading

Annerieke Coenraads

De politie is niet meer het belangrijkste instituut in de criminaliteitsbestrijding. Verschillende publieke en private actoren hebben delen van de politiefunctie overgenomen. De verschuiving van een verticale naar een horizontale organisatie van de veiligheidszorg vraagt om een ander perspectief, dat van nodale bestuurlijkheid. Daarin is veiligheidszorg niet meer georganiseerd vanuit één centraal punt, maar krijgt ze vorm vanuit meerdere knooppunten rondom een concreet probleem. Betrokken partijen maken daarbij afspraken om tot een oplossing van dat probleem te komen. Deze nieuwe vorm van 'besturen' is gebaseerd op een aantal veronderstellingen, zoals gedeelde doelen en belangen, gelijkwaardige inbreng en maximale informatie-uitwisseling tussen betrokken partijen. Maar spreken papier en praktijk wel dezelfde taal? Dit onderzoek richt zich op

de invulling van de samenwerking tussen politie en verzekeraars op het gebied van de criminaliteitsschade in de transportsector (goederen, loodsen en voertuigen). In allerlei convenanten en samenwerkingsprogramma's zijn afspraken gemaakt, maar vooralsnog blijken deze vooral een publicitaire functie te hebben. De invulling van de samenwerking lijkt vooral af te hangen van individuele afwegingen, losse netwerken en vertrouwensrelaties. Zo ontvouwt zich een grijs gebied met nieuwe spelregels. Daarin spelen onverwachte initiatieven, wisselgeld en rookbommen een bijzondere hoofdrol.

De walls van de shoppingmall; over uitsluiting van winkeldieven

Loes Wesselink

Elke samenleving wil criminaliteit en criminelen weren. Hoe dit gebeurt verschilt. De laatste jaren nemen private actoren steeds vaker het heft in eigen handen. In een steeds vroeger stadium weigeren zij ongewenste personen de toegang tot het eigen terrein (winkel, voetbalstadion, gated community, etc.). Het gaat hier om individuen en groepen die worden uitgesloten van collectieve goederen en diensten, die voorheen 'publieke voorzieningen' werden genoemd. Inzicht in de gevolgen van deze ontwikkeling voor de rechtsbescherming van de betrokken personen is nog beperkt. Onderhavig onderzoek naar de collectieve winkelontzegging in Den Haag biedt nieuw licht op de gevolgen van 'private criminaliteitsbestrijding'. De collectieve winkelontzegging is ingezet in 430 winkels in de binnenstad van Den Haag. Overtreedt iemand de huisregels bij één van de aangesloten winkels, dan wordt hem of haar de toegang ontzegd bij elke aangesloten winkel. Dit gebeurt voor een bepaalde tijd en zonder tussenkomst van de politie. In de presentatie komen de belangrijkste uitkomsten van het onderzoek aan bod. Hierbij staat de verhouding tussen de politie en private partijen centraal, en wat deze situatie betekent voor iemand die een winkeldiefstal pleegt. Wat in eerste instantie is gepresenteerd als een efficiënte oplossing voor winkeloverlast, blijkt serieuze consequenties te hebben voor de rechtspositie van de overtreeders.

Sessie 3. Forensische zorg en behandeling

Sessievoorzitter: Katy Kogel

De indicatiestelling van de PIJ-maatregel, onderliggende concepten

Steven van der Hoorn, Nils Duits & M. ten Berge

Het aantal maatregelen Plaatsing in een Inrichting voor Jeugdigen (PIJ) is gestegen. PIJ-adviezen lijken relatief minder vaak door rechters worden overgenomen (Ten Berge en Duits, 2008). Er is weinig bekend over de invulling van de voorwaardelijke PIJ-maatregel en de omzetting in de onvoorwaardelijke variant. De indicatie voor de voorwaardelijke en onvoorwaardelijke PIJ-maatregel onderzoeken. Het NIFP en de EUR doen dit onderzoek met subsidie van het WODC. De onderzoeksvragen zijn: 1) Hoe heeft het aantal opleggingen van de voorwaardelijke en onvoorwaardelijke PIJ-maatregel zich ontwikkeld sinds de inwerkingtreding van deze maatregel? 2) Welke criteria hanteren pro Justitia rapporteurs om te komen tot een voorwaardelijk of onvoorwaardelijk PIJ-advies aan de rechter? 3) In welke mate wordt het advies tot het opleggen van een PIJ-maatregel gevolgd door rechters bij het opleggen van het vonnis en wat zijn de overwegingen om hiervan af te wijken? 4) Wat is de bruikbaarheid en kwaliteit van de rapportages pro Justitia en verlengingsadviezen voor de gebruikers? Via landelijk dossieronderzoek van 900 pro Justitia rapportages worden de indicatiecriteria voor de PIJ-maatregel onderzocht

en de kwaliteit van de rapportages via het STandaard Evaluatie Rapportage instrument (STER). De indicatiecriteria voor de onvoorwaardelijke en voorwaardelijke PIJ-maatregel worden bij ketenpartners in kaart gebracht via concept mapping, een consensusmethodiek, en er worden interviews afgenomen. De concept mapping naar de indicatie van de PIJ-maatregel onder ketenpartners is afgerond. Het principe van de concept mapping wordt toegelicht, waarbij de mogelijke onderliggende concepten van de indicatie van de PIJ-maatregel worden besproken en bediscussieerd.

Drop-out, een onderbelicht probleem bij onderzoek naar de effecten van de behandeling van forensische patiënten

Sjouk de Boer & Albert Boon

In de ambulante en dagklinische forensische psychiatrie is drop-out een veel voorkomend maar sterk onderbelicht fenomeen. Dit is zeer onwenselijk, zeker onder patiënten met een hoge kans op gewelddadige recidive. Uitvallers blijken namelijk een veel grotere kans te hebben op (gewelddadige) recidive dan patiënten die de behandeling hebben afgerond. Uit literatuuronderzoek komt naar voren dat slechts voor enkele dadergroepen drop-out percentages gerapporteerd zijn. Het is opmerkelijk dat er zo weinig aandacht voor is, want voor de onderzochte groepen bleken de drop-outpercentages zeer hoog te zijn. Verder zijn resultaten van de onderzoeken onderling lastig te vergelijken, omdat er verschillende definities gehanteerd zijn voor drop-out. In de lezing wordt stilgestaan bij soorten drop-out en bij de invloed van drop-out op onderzoeksresultaten en effectonderzoek. Daarnaast wordt een onderzoek naar drop-out besproken onder patiënten van een jeugdforensische dagbehandelafdeling, waarbij onderscheid gemaakt is in verschillende soorten drop-out. Relevante bio-demografische, klinische en systeemkenmerken alsook zelfgerapporteerde problemen en verwachtingen over de behandeling van de verschillende groepen uitvallers worden besproken en er wordt gekeken naar voorspellers voor deze verschillende vormen van voortijdige beëindiging.

Detentie, behandeling en nazorg criminele jeugdigen

Anja Eling

In oktober 2007 heeft de Algemene Rekenkamer haar onderzoek Detentie, behandeling en nazorg criminele jeugdigen gepubliceerd en aangeboden aan de Tweede Kamer. Centrale vraag in dit onderzoek was of de activiteiten van justitiële jeugdinrichtingen en de organisaties voor nazorg leiden tot verminderd toekomstig crimineel gedrag. Het onderzoek is uitgevoerd door informatie bij en over alle 14 jeugdinrichtingen te verzamelen en dossiers te onderzoeken van 102 jongens die in 2005 een jeugdinrichting hebben verlaten en daar twee maanden of langer verbleven. Op peildatum 1 januari 2005 waren er 2106 jeugdigen aanwezig in een justitiële jeugdinrichting, van wie de helft daar zat vanwege het plegen van delicten. Opvoeding en resocialisatie staan centraal in het jeugdstrafrecht om zo toekomstig crimineel gedrag te beïnvloeden. Wij hebben ons in het onderzoek toegespitst op de uitgangspunten die het Ministerie van Justitie geformuleerd heeft om dit doel te bereiken, te weten: planmatig werken aan de problemen van de jeugdige tijdens het verblijf, geleidelijke overgang van de gesloten inrichting naar de maatschappij en begeleiding na vertrek. Uit ons onderzoek is gebleken dat individuele verblijfs- of behandelplannen en de periodieke evaluatie ervan vaak ontbreken, waardoor het verblijf van de jeugdige lang niet altijd in het teken staat van opvoeding. Daarnaast is onzeker of de pedagogische uitgangspunten van de inrichtingen daadwerkelijk gerealiseerd worden. Ook bleek dat de geleidelijke overgang naar de

maatschappij op tal van punten verbeterd kan worden, zodat de levensomstandigheden van de jeugdige na diens vertrek optimaal zijn om crimineel gedrag zo veel mogelijk te voorkomen. Ten slotte bleek dat de jongens met wie het zes maanden na vertrek goed gaat vaker een scholings- en trainingsprogramma doorlopen hebben en/of vaker een vorm van nazorg ontvangen hebben dan de jongens met wie het niet goed gaat.

Sessie 4. Meisjescriminaliteit

Sessiecoördinator: Thessa Wong

Risicofactoren van delinquent gedrag: Het verschil tussen jongens en meisjes

Thessa Wong, Anne-Marie Slotboom & Catrien Bijleveld

Aangezien delinquent gedrag van meisjes in vergelijking met jongens minder vaak voorkomt en meest van tijd minder ernstig is, kan hun gedrag wellicht door andere risicofactoren verklaard worden dan delinquent gedrag van jongens. In de presentatie komen resultaten aan bod van twee typen analyses: 1) resultaten van een systematische review van Europese studies naar risicofactoren van meisjesdelinquentie, en 2) voorlopige resultaten van een kwantitatieve analyse naar het sekseverschil in blootstelling aan en sensitiviteit voor risicofactoren van delinquentie. Met behulp van de review wordt onderzocht wat de risicofactoren voor meisjesdelinquentie zijn. Daarnaast wordt nagegaan of meisjes andere risicofactoren ervaren dan jongens om delinquent te worden. Het doel van de kwantitatieve analyse is om te onderzoeken of het sekseverschil in (verscheidene typen van) delinquent gedrag verklaard kan worden door differentiële blootstelling aan en door differentiële sensitiviteit voor risicofactoren. Daartoe worden gegevens gebruikt van het eerste meetmoment van RADAR (Research on Adolescent Development And Relationships). De studie bevat zelfgerapporteerde gegevens van 682 adolescenten, hun ouders, een broer of zus en een beste vriend. Voorlopige resultaten van de studie zullen worden gepresenteerd.

Seksueel risicogedrag, zwangerschap en agressie bij meisjes ten tijde van plaatsing in een Justitiële Jeugd Inrichting en vier jaar later.

Elsa van der Molen, Sannie Hamerlynck, Anne Krabbendam, Theo Doreleijers & Robert Vermeiren

Bij meisjes geplaatst in een justitiële jeugdinstelling (JJI) komt niet alleen vaak psychopathologie voor, ook worden zij gekenmerkt door agressief en seksueel risicogedrag. Schaarse onderzoeken bij deze meisjes na een opname in een JJI laten continuering van forse problematiek zien. Zo zijn zij vaker al jong moeder. Mogelijke risicofactoren hiervoor zijn een voorgeschiedenis van seksueel risicogedrag en agressief gedrag. Om gerichte interventies te kunnen ontwikkelen tijdens en na JJI-opname is het van belang meer zicht te krijgen in de samenhang tussen deze factoren en hun voorspellende waarde voor tienermoederschap. Tussen 2002 en 2004 zijn met gestandaardiseerde instrumenten bij een representatieve groep meisjes in een JJI (N=218) psychopathologie, agressie en seksueel risicogedrag onderzocht (T0). Ook wordt dezelfde groep nu, vier jaar later, opnieuw onderzocht op psychopathologie en algemeen functioneren (T1). Het T0 onderzoek is afgerond, de dataverzameling van het vervolgonderzoek (T1) is nog gaande (N=115). Resultaten op T0 tonen aan dat 20% van de meisjes onvoldragen zwanger is geweest. Ook vertoonden zij veel psychiatrische problematiek en een hoge mate van agressie. Beschreven zal worden welke factoren

gerelateerd bleken aan tienerzwangerschap. Voorlopige resultaten op T1 laten zien dat een derde van de meisjes vier jaar na opname in een JJI reeds moeder is. Het functioneren van deze tienermoeders zal beschreven worden. Ten slotte zal beschreven worden in hoeverre agressie en seksueel risicogedrag voorspellend zijn voor tienermoederschap na een JJI-opname.

Sekseverschillen in het verband tussen opvoedingsstijlen en delinquentie

Machteld Hoeve, Judith Semon Dubas, Wilma Smeenk, Jan R.M. Gerri & Peter H. van der Laan

In dit onderzoek zijn opvoedingsstijlen in relatie tot delinquent gedrag bij jongens en meisjes onderzocht. De gegevens uit het Nijmeegs Longitudinaal Gezinsonderzoek van 330 Nederlandse jongeren en hun vaders en moeders werden gebruikt voor de analyses. De volgende opvoedingsstijlen werden door middel van cluster analyse gevonden: een autoritatieve, een autoritaire, een permissieve en een verwaarlozende stijl. Moeders bleken verschillende opvoedingsstijlen voor zonen en dochters te hanteren: dochters werden vaker autoritair opgevoed door moeders en zonen vaker toegeeflijk. Daarnaast werd er een significante interactie tussen de opvoedingsstijl van de vader en sekse gevonden: jongens vertoonden vaker delinquent gedrag wanneer hun vader een verwaarlozende opvoedingsstijl hanteerde en meisjes waren vaker delinquent wanneer zij werden opgevoed door een vader met een toegeeflijke opvoedingsstijl. Vaders hadden met name invloed op delinquentie bij zonen en moeders op delinquent gedrag bij dochters.

Seksueel grensoverschrijdend gedrag van meisjes: prevalentie en achtergronden

Anne-Marie Slotboom & Jan Hendriks

Uit het beschikbare onderzoek naar meisjes die zedendelicten hebben gepleegd, komt naar voren dat algemeen wordt aangenomen dat het percentage meisjesdaders ten opzichte van het totaal aantal jeugdige zedendelinquenten gering is. Er zijn echter weinig gegevens bekend over prevalentie en risicofactoren die samenhangen met zedendelicten gepleegd door meisjes en vrouwen. Waarschijnlijk is er sprake van een groot dark number waardoor slechts het spreekwoordelijke topje van de ijsberg bekend is bij justitie en/of hulpverlenende instanties. Zelfrapportage onderzoeken bevestigen het vermoeden dat er in werkelijkheid meer van dit soort delicten door meisjes wordt gepleegd. Enige kennis over het meisje als zedendelinquent is dus beschikbaar, maar de tot nu toe uitgevoerde onderzoeken op dit gebied kennen helaas erg kleine steekproeven. Zelfrapportage onderzoek uit Duitsland laat bijvoorbeeld zien dat ongeveer 10 procent van de ondervraagde meisjes en jonge vrouwen wel eens seksuele agressie jegens een man heeft vertoond (Krahé, Waizenhöfer & Möller, 2003). In Nederland is nauwelijks onderzoek gedaan naar meisjes die seksueel grensoverschrijdend gedrag vertonen. Resultaten worden gepresenteerd van een eerste verkennend zelfrapportage onderzoek onder ongeveer 200 meisjes en 200 jongens uit justitiële jeugdinrichtingen. Prevalentie gegevens van delinquentie en seksueel grensoverschrijdend gedrag alsmede de samenhang met verschillende life-events worden besproken.

Sessie 5. Ontwikkelingscriminologisch onderzoek

Sessiecoördinator: Barbara Zwirs

Leidt stoppen van vaders tot stoppende kinderen?

Marieke van de Rakt & Paul Nieuwbeerta

Eerder onderzoek heeft laten zien dat het criminele gedrag van vaders van belang is bij het bepalen van de kans op een veroordeling van een zoon of dochter. Kinderen wiens vaders delicten plegen blijken een grotere kans te hebben om later ook in de criminaliteit te belanden dan kinderen wiens vaders geen delicten pleegden. In dit paper willen we deze kwestie uitgebreider onder de loep nemen. We stellen daarbij de volgende vraag: In hoeverre is de precieze timing van de gepleegde delicten van een vader bepalend voor het verloop van een criminele carrière van een kind? Theoretisch is de kwestie zeer interessant omdat deze mogelijkheden biedt om verschillende criminologische theorieën tegen elkaar uit te spelen. Theorieën die de oorzaken van crimineel gedrag toeschrijven aan een bepaalde stabiele criminele geneigdheid (als zelfcontrole), voorspellen geen enkele invloed van timing (b.v. Gottfredson & Hirschi, 1990). Leertheorieën (o.a. Sutherland, 1992) daarentegen, verwachten wel degelijk effecten van het voortduren van een criminele carrière van een vader. Kinderen wiens vaders langer delicten blijven plegen hebben immers een grotere kans om de vaardigheden, waarden en normen om criminaliteit te beoefenen van hun vaders over te nemen, dan kinderen wiens vaders nooit delicten plegen. Om de onderzoeksvraag te beantwoorden analyseren we met data van de Criminal Career and Life Course Study (CCLS) de complete criminele levenslopen van ruim 5000 vaders en hun 8000 kinderen. Met behulp van groeicurve modellen zullen we de levenslopen van vaders en hun kinderen analyseren en de voorspellingen uit de theorieën toetsen.

Lange en korte termijn risicofactoren voor ernstig delinquent gedrag

Andre van der Laan, M. Blom & Edward Kleemans

Theoretici uit de ontwikkelingscriminologie stellen vanouds vooral lange termijn risicofactoren centraal, zoals gebrekkige ouderlijke controle of zwakke schoolprestaties. Zij hebben pas recent aandacht gekregen voor situationele factoren, zoals de aanwezigheid van mededaders en het onder invloed zijn van alcohol en drugs, die de kans op het plegen van delicten vergroten. Maar empirisch onderzoek, waarin zowel lange als korte termijn risicofactoren worden onderzocht, bestaat er niet. In dit artikel worden tegelijkertijd lange en korte termijn risicofactoren voor ernstig delinquent gedrag onderzocht op basis van gegevens over 292 delinquente jongeren uit de WODC Monitor Zelfgerapporteerde Jeugdcriminaliteit (meting 2005). De bevindingen duiden erop dat ernstig delinquent gedrag niet alleen is gerelateerd aan (een cumulatie van) lange termijn risicofactoren maar ook aan situatiespecifieke kenmerken, zoals de afwezigheid van toezicht en het onder invloed zijn van alcohol of drugs.

Psychosociale ontwikkeling en de ontwikkeling van probleemgedrag bij adolescenten

Menno Ezinga

Ondanks dat de adolescentie ontwikkeling van probleemgedrag en criminaliteit al een aanzienlijke tijd in de belangstelling staat, is de relatie met ontwikkelingspsychologische invloeden relatief onbekend. Met betrekking tot de psychosociale ontwikkeling, of de

ontwikkeling van de psychosociale volwassenheid, is het nauwelijks bekend in hoeverre dit relateert tot de ontwikkeling van probleemgedrag in de adolescentie. De kennis om de relatie te onderzoeken is relevant omdat ten tijde van de adolescentie het beeld van je zelf, de ander en de manier waarop je in de wereld staat, grote veranderingen doormaakt. Deze psychosociale ontwikkeling is van invloed op je gedrag. Het gedrag dat zich mede uit als gevolg van de "bril waardoor je kijkt en de wereld beschouwt en interpreteert". Dit is het onderwerp van een longitudinaal dissertatie onderzoek van het NSCR en Universiteit Leiden. Er zijn verscheidene verwachtingen ten aanzien van dit onderwerp. Er zou bijvoorbeeld een relatie kunnen bestaan tussen een bepaalde mate van probleemgedrag en een normale ontwikkeling in de psychosociale volwassenheid. Tevens zouden meer ernstige probleemgedragingen meer kunnen voorkomen bij deviante, achterlopende psychosociale ontwikkeling. Ten slotte zou men kunnen verwachten dat een voorlopende ontwikkeling ten opzichte van de gemiddelde, normaal ontwikkelende adolescent, een beschermende factor is voor het vertonen van niet normatief probleemgedrag. Dit alles zal ook ten aanzien van een aantal bekende en relevante criminologische invloeden zoals zelfcontrole, peer invloeden en ouders worden beschouwd. De hoofdlijnen van de resultaten van de dissertatie zullen worden besproken evenals een aantal interpretaties op diezelfde resultaten.

De huwelijkskansen en partnerkeuzes van veroordeelden: in hoeverre trouwen zij en met wie?

Marieke van Schellen, Anne-Rigt Poortman & Paul Nieuwbeerta

Binnen de levensloopcriminologie wordt trouwen als een belangrijke gebeurtenis gezien die voor een afname in crimineel gedrag kan zorgen. Vaak wordt verondersteld dat deze verandering in crimineel gedrag wordt veroorzaakt door de sociale binding die ontstaat door het huwelijk: personen zouden hun relatie niet op het spel willen zetten door het plegen van crimineel gedrag.

Hoewel dit idee een prominente plaats inneemt in de criminologische literatuur, wordt vaak voorbij gegaan aan het feit dat de mogelijke positieve effecten van het huwelijk sterk af kunnen hangen van de persoon met wie er getrouwd wordt: een afname in crimineel gedrag ligt minder voor de hand wanneer er getrouwd wordt met een criminele partner.

In tegenstelling tot veel eerdere studies, zal in dit onderzoek ingegaan worden op het criminele gedrag van huwelijkspartners. Er zal niet alleen een antwoord worden gezocht op de vraag in hoeverre criminelen trouwen, maar ook in hoeverre zij met een partner trouwen die zich eveneens op het criminele pad begeeft. Het feit dat hier tot dusverre niet of nauwelijks aandacht voor is geweest, wordt mede veroorzaakt doordat adequate data, zowel in ons land als daarbuiten, niet voorhanden was.

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden wordt gebruik gemaakt van de Criminele Carrière en Levensloop Studie (CCLS). Deze dataset bevat gegevens over de complete criminele carrières van meer dan 5000 veroordeelden over bijna hun gehele levensloop. Speciaal voor dit onderzoek is de CCLS uitgebreid met data over de criminele carrières van de huwelijkspartners van al deze veroordeelden. De resultaten zullen worden besproken.

Sessie 6. Jeugd en criminaliteit

Sessiecoördinator: Frank Weerman

Ontwikkeling van de geregistreeerde criminaliteit en (minderjarige) verdachten van criminaliteit van 1995-2006

Sandra Kalidien, Sunil Choenni & Sandra Kalidien

Het aantal geregistreeerde misdrijven daalt scherp na een piek van 1,4 miljoen misdrijven in 2002. De meest voorkomende misdrijven in 2006 zijn nog steeds vermogensmisdrijven, hoewel hier een duidelijke afname te zien is ten opzichte van 1995. Gewelddsmisdrijven en vernieling en verstoring van de openbare orde worden daarentegen steeds vaker geregistreeerd. Het zijn vooral de meerderjarige verdachten die worden gehoord door de politie voor een gewelddsmisdrijf, terwijl de minderjarigen vooral worden gehoord voor vernieling en verstoring van openbare ordemisdrijven. Opvallend is dat het aandeel jeugdige verdachten van vernieling en verstoring van openbare ordemisdrijven flink is toegenomen in de laatste jaren.

The Complex Dynamics of Bullies' Acceptance and Rejection

René Veenstra, Siegwart Lindenberg, Anke Munniksma & Jan Kornelis Dijkstra

Bullying poses a big puzzle. It mostly happens in the presence of others, and bullies are often rejected. But yet, once a child is bullied, there is often little interference by others. Why do children let it happen? This paper sets out to contribute to the clarification of the relation between bullying and peer acceptance and rejection by deriving testable hypotheses from a goal-framing approach and testing them empirically with the help of a social network questionnaire conducted in 26 elementary school classes (N = 481 children; mean age 10.5 years). The findings reveal that bullies were rejected by those for whom they were a potential threat and that bullies generally choose their victims so as to minimize loss of affection.

Schoolloopbaan en delinquentie na het vmbo: de betekenis van spijbelen en voortijdig schoolverlaten

Frank Weerman & Miriam Wijkman

Spijbelen en schooluitval worden door velen gezien als belangrijke risico-factoren voor later crimineel gedrag. Het tegengaan van deze problemen zou volgens sommigen kunnen helpen bij de preventie van jeugdcriminaliteit. Het is echter nog verrassend weinig onderzocht in hoeverre spijbelen en schooluitval, en meer in het algemeen de maatschappelijke (school- en werk-) loopbaan van jongeren, daadwerkelijk invloed heeft op delinquent gedrag. In deze presentatie wordt ingegaan op de resultaten van een recent afgesloten follow-up onderzoek van het NSCR-Schoolproject. In dit onderzoek zijn 281 oorspronkelijke brugklassers van het vmbo op 17-19 jarige leeftijd opnieuw opgezocht, waarbij zij vrijwel allemaal het vmbo volledig hadden doorlopen. De gegevens van dit onderzoek maakte het mogelijk om de verbanden tussen enerzijds schoolloopbaan, vroeg gaan werken, dropout, en spijbelen en anderzijds delinquent gedrag nauwkeurig te onderzoeken. De resultaten zijn intrigerend. Op het eerste gezicht lijkt er inderdaad een verband te zijn tussen spijbelen, schooluitval en delinquent gedrag. Wanneer echter wordt gekeken naar veranderingen in delinquentie en rekening wordt gehouden met andere verklarende factoren, dan blijkt de rol van schoolloopbaanfactoren aanmerkelijk bescheidener te zijn dan vaak wordt gedacht.

De invloed van schoolkenmerken op delinquent gedrag van middelbare scholieren

Gijs Weijters

Studies naar de invloed van school op jeugddelinquentie richten zich met name op kenmerken als de band van jongeren met school en schoolprestaties. De invloed van de school als context heeft weinig aandacht gehad in Nederlandse studies naar jeugddelinquentie. In deze presentatie wordt ingegaan op de manier waarop kenmerken van de schoolcontext jeugddelinquentie beïnvloeden, naast de invloed van de band van een jongere met ouders, vrienden en school. Hierbij wordt zowel gekeken naar de directe invloed die schoolcontextuele kenmerken uitoefenen op het delinquente gedrag van middelbare scholieren, als naar mogelijke conditionerende effecten van schoolcontextuele kenmerken via interactie met de band van adolescenten met ouders, vrienden en school. De voor de analyses gebruikte individuele data zijn verzameld in 2001 onder Nederlandse middelbare scholieren in het kader van het WHO-onderzoek 'Health Behaviour in School-Aged Children (HBSC)'. Deze gegevens zijn aangevuld met data met betrekking tot de schoolcontext verkregen via de website www.onderwijsincijfers.nl

Sessie 7. Migratie, radicalisering en eerwraak

Sessiecoördinator: Fiore Geelhoed

Antiterrorismewetgeving in een beheersingscultuur: Een onderzoek naar de ontwikkeling van het discours

Maartje van der Woude

In het debat rondom het totstandkomen van terrorismewetgeving staat de immer aanwezige spanning binnen het strafrecht, namelijk tussen enerzijds de bescherming van de persoon van de verdachte en anderzijds de bescherming van de samenleving, op scherp. Onder invloed van internationale en nationale terroristische aanslagen wordt er vanuit de maatschappij/politiek veel waarde gehecht "collectieve veiligheid". Dit terwijl er vanuit de strafrechtswetenschap (van oudsher) kritisch geageerd op het strafrechtelijk beleid dat veiligheid centraal stelt en in het bijzonder op de concrete antiterrorismewetgeving. Er wordt gewezen op de afbreuk die deze wetgeving onder meer doet aan de rechtsbeschermende waarden van het strafrecht. Door de politiek wordt deze kritiek op haar beurt gepareerd door zich te beroepen op de terroristische dreiging en de brede steun vanuit de samenleving voor het aanscherpen van veiligheidsmaatregelen waardoor een ruimere toepassing van het strafrecht, in een vroeger stadium, juist gerechtvaardigd zou zijn. Beide discourses, het strafrechtswetenschappelijk en social/politiek discours, staan dan ook in het antiterrorismedebat lijnrecht tegenover elkaar en lijken niet tot een toenadering te komen, noch naar elkaar te willen luisteren. De moeilijkheid om tot elkaar te komen ligt in de beperkingen van het sociaal/politieke debat en het juridisch/wetenschappelijk debat. Waar het juridisch/wetenschappelijk debat niet uit de voeten lijkt te kunnen met concrete en niet te ontkennen ontwikkelingen en veranderingen in de samenleving alsmede daaruit voortvloeiende politieke pressie, lijken in het sociaal/politieke debat de implicaties die bepaalde veiligheidsbevorderende maatregelen zouden kunnen hebben op het strafrecht en de strafrechtelijke traditie van individuele rechtsbescherming o.i.d. onderbelicht te blijven. Bezien we de antiterrorismewetgeving dan lijkt het

sociaal/politieke debat zowel op internationaal/europees als op nationaal niveau het meest dominant. Dit paper, dat en onderdeel is van een promotieonderzoek, richt zich op vergelijking van beide discoursen om daarmee vast te stellen (a) op welke punten overeenstemming bestaat c.q. kan worden bereikt, (b) op welke punten geen overeenstemming mogelijk is, zodat de wetgever daar keuzen moet maken, (c) hoe - en in welke termen - hij deze keuzen behoort te onderbouwen zodat ze aansluiten bij de hedendaagse culture of control.

Omwille van de eer. Eergerelateerd geweld in Amsterdam

Agnes Cornelissens & Jos Kuppens

Eergerelateerd geweld is een fenomeen dat in diverse uitingsvormen voorkomt: van heel subtiele, niet strafbare vormen tot zware geweldsmisdrijven. Toch wordt eergerelateerd geweld regelmatig niet als zodanig herkend. De onbekendheid rond dit fenomeen was aanleiding voor de gemeente Amsterdam om de aard en omvang van eergerelateerd geweld in de regio in kaart te laten brengen. Advies- en Onderzoeksgroep Beke heeft in dit onderzoek een methodiek ontwikkeld waarmee op relatief eenvoudige wijze een indicatie gegeven kan worden van de omvang en aard van het fenomeen. De hoofdmoot van het onderzoek bestaat uit een X-Polanalyse, waarbij geweldsregistraties uit het bedrijfsprocessensysteem van politieregio Amsterdam-Amstelland zijn gescreend aan de hand van een analyse-instrument. Uiteindelijk levert deze analyse een extrapolatie naar 158 eergerelateerd geweldzaken in Amsterdam over geheel 2006 op. Deze 158 betreft een ondergrens van het werkelijk aantal gevallen eergerelateerd geweld. Amsterdam verschilt daarmee qua omvang nauwelijks met de eerste onderzoeksresultaten uit vergelijkbare politieregio's als Haaglanden en Zuid-Holland-Zuid in 2005. Naast de omvang zijn ook kenmerken van de zaken geanalyseerd. In het onderzoek blijkt tweederde van de gevonden zaken strafbare gedragingen te bevatten waarbij het in ruim tien procent gaat om zwaardere criminaliteitsvormen met een strafdreiging van minstens acht jaar. Het resterende derde deel kan beschouwd worden als eergerelateerd geweld in de voorfase van strafbaarheid, zoals een echtelijke twist waarbij eer in het geding is. Deze 'quickscan' om de eergerelateerd geweldproblematiek in kaart te brengen, geeft vooral een indicatie en is vooral bedoeld om professionals uit de praktijk handvatten te bieden bij het signaleren en aanpakken van mogelijk eergerelateerd geweld. Ook de niet-strafbare vormen die in het onderzoek naar voren komen, zijn daarbij van wezenlijk belang.

The rise in crime among illegal immigrants in The Netherlands. Questioning the marginalization thesis

Arjen Leerkes, Godfried Engbersen & Joanne van der Leun

In The Netherlands, the number of crime suspects with illegal residence status increased substantially between 1997 and 2003. At the same time, illegal immigrants were increasingly excluded from the formal labor market and social benefits in The Netherlands. It has therefore been suggested that a larger number of illegal immigrants have become involved in crime as a reaction to harsh living conditions. In this article we tried to falsify this 'marginalization thesis' by taking five alternative interpretations into consideration. According to the rival hypotheses the increase in crime could be due to 1) practices of status reclassification by the state, 2) an increase in criminal migration, 3) a rise in crime detection and reporting, 4) a simultaneous rise in crime among regular immigrants, or 5) demographic changes with regards to the composition or size of the

illegal population. The marginalization thesis could not be falsified. Nonetheless, a combination of factors appears to have contributed to the rise in crime. The findings strongly suggest the need for a discussion on the intended and unintended consequences of migration management for immigrant crime in advanced welfare states.

DONDERDAG

sessie 8 t/m 14

Sessie 8. Criminele carrières en cohortstudie

Sessiecoördinator: Arjan Blokland

Criminele trajecten in de georganiseerde misdaad

Vere van Koppen, Christanne de Poot, Paul Nieuwbeerta & Edward Kleemans

Dit onderzoek bekijkt criminele carrières in de georganiseerde misdaad. Een semi-parametrisch groepsmodel wordt gebruikt om 854 personen te clusteren in groepen met gelijke criminele carrières voor de uitgangszaak in de georganiseerde misdaad. Vier soorten criminele voorgeschiedenissen kunnen worden onderscheiden: een niet-criminele groep zonder justitiële contacten voor de uitgangszaak (19%), een persistente groep die zowel in de vroege puberteit als op volwassen leeftijd delicten pleegt (30%), een groep vroege starters met een criminaliteitspiek in de late puberteit (11%) en een unieke groep volwassen starters die hun eerste delict pleegt op een gemiddelde leeftijd van 37 jaar (40%). Verschillende theorieën worden gegeven om deze relatieve grote groep volwassen starters in de georganiseerde misdaad te verklaren. Eigenschappen van de criminele carrière zijn vergeleken tussen de verschillende trajectgroepen. Verdachten die verschillende rollen vervulden binnen hun criminele organisatie zijn ongeveer gelijk verdeeld over de trajectgroepen. Hetzelfde geldt voor de verschillende soorten misdaden die worden gepleegd door de criminele organisaties. Er is echter één opvallende uitzondering: vroege starters zijn relatief weinig betrokken bij fraudezaken in vergelijking met andere soorten criminaliteit.

Eens gestolen, Hoe lang blijf je een boef? Een onderzoek naar het verloop van de recidivekans van veroordeelden tegen de achtergrond van de geldende bewaartermijnen voor strafrechtelijke gegevens

Sidney Mast, Arjan Blokland en Paul Nieuwbeerta

Een crimineel verleden kan een obstakel vormen voor het uitoefenen van bepaalde beroepen en het krijgen van vergunningen of subsidies belemmeren. Het op deze wijze beperken van de conventionele ontwikkelingsmogelijkheden van veroordeelde personen wordt mede gerechtvaardigd door te wijzen op de, in vergelijking met niet-veroordeelde personen, verhoogde kans op recidive onder veroordeelden. Doel van dit onderzoek is na te gaan of er een periode is waarna, mits gedurende die periode veroordelingvrij gebleven, het hebben van een crimineel verleden niet langer voorspellend is voor toekomstig crimineel gedrag. Hierbij zal onderscheid worden gemaakt naar de leeftijd van de laatste veroordeling, en het type delict waarvoor een persoon werd veroordeeld. Dit onderzoek maakt gebruik van gegevens uit de Criminele Carrière en Levensloop Studie (CCLS), die gegevens bevat over de totale criminele carrières van personen die in 1977 werden veroordeeld en een prospectieve periode beslaat van 25 jaar. Als niet-veroordeelde groep zullen gegevens worden gebruikt van een op leeftijd gematchte

steekproef afkomstig uit de Nederlandse bevolking. Resultaten zullen worden besproken tegen de achtergrond van de geldende bewaartermijnen voor strafrechtelijke gegevens.

Cohortsudie Veelplegers Twente

Jacco Snippe, A. Kruize & B. Bieleman

In opdracht van de regiegroep Veelplegers is onderzoeks- en adviesbureau Intraval momenteel bezig met het uitvoeren van een cohortstudie onder de (zeer actieve) veelplegers en jeugdige meer- en veelplegers in Twente. Voor een goede beleidsvorming en uitvoering van de aanpak voor deze doelgroep wil de regiegroep inzicht in de ontwikkeling in de aantallen veelplegers die jaarlijks door de politie worden geregistreerd. Daarnaast wil de regiegroep een tactische c.q. strategische analyse van de aard en omvang van de door veelplegers gepleegde criminaliteit, hun detentieverleden, achtergronden en contacten met instellingen. De monitor bestaat uit een eerste basismeting, gevolgd door periodieke, jaarlijkse metingen waarmee de ontwikkelingen in de cohorten kunnen worden gevolgd. Op de gegevens in het Herkenningssysteem (HKS) is een extractie uitgevoerd, waarbij de (zeer actieve) veelplegers en de jeugdige meer- en veelplegers in Twente zijn geselecteerd. Vervolgens zijn gegevens over deze personen opgevraagd over onder andere hun strafbladgegevens, detentieperiode en hun contacten met reclassering, verslavingszorg en maatschappelijke opvang. In de basismeting zijn twee werkbestanden aangelegd: één databestand voor de (zeer actieve) veelplegers en één databestand voor de jeugdige meer- en veelplegers. Voor de cohortstudie worden jaarlijks telkens twee nieuwe werkbestanden met cohorten uit het meest recente jaar aangelegd. Momenteel worden de gegevens verzameld van de cohorten 2007. Naast het volgen van ontwikkelingen bij de cohort veelplegers uit de basismeting worden op deze wijze tevens de jaarlijkse nieuwe cohorten vastgelegd en gevolgd. Tijdens de presentatie wordt, naast de opzet van de cohortstudie, ook een beeld gegeven van de verschillende cohorten veelplegers, jeugdige meer- en veelplegers en verslaafde en dak- en thuisloze meer- en veelplegers. Tevens wordt ingegaan op de ontwikkelingen van de cohorten veelplegers. De cohortstudie verschaft beleidsinformatie op basis waarvan kan worden bepaald in hoeverre het beleid met betrekking tot de veelplegers in voldoende mate werkt of moet worden bijgesteld.

Onderzoek Veelplegers in Den Haag

Tonko Hoffman

In het kader van het veiligheidsbeleid van het kabinet is er in Den Haag in de afgelopen jaren een strengere aanpak van de zogenaamde 'veelplegers' ontwikkeld. Veelplegers vormen een betrekkelijk kleine groep van delinquenten die bij herhaling strafbare feiten plegen, voor een groot deel op het gebied van lichte vermogenscriminaliteit. Dikwijls gaat het om langdurig verslaafden of anderszins gemarginaliseerde personen. In de aanpak van Den Haag staat naast actieve opsporing en vrijheidsberoving ook zorg en behandeling centraal. Dit laatste heeft tot doel om een duurzame gedragsverandering te bewerkstelligen en op deze wijze recidive te voorkomen. Het geheel resulteert in de 'ketenaanpak' van Den Haag.

Het "Onderzoek Veelplegers in Den Haag" heeft als eerste doelstelling het verkrijgen van inzicht in de (criminogene) kenmerken van de groep veelplegers en de individuele motieven en omstandigheden van delictgedrag in het verleden en in hoeverre deze factoren leiden tot recidive van het delictgedrag. Een tweede doelstelling is het bepalen of en in welke mate er sprake is van een criminaliteitsreductie na de introductie van de

nieuwe 'ketenaanpak'. Hierbij is het van belang om rekening te houden met de kans op recidive gedurende de tijd 'at risk'. Een laatste doelstelling is inzicht verkrijgen in hoeverre het beleid en de hulpverlening aansluiten bij de (criminogene) kenmerken, individuele motieven, de motivatie voor gedragsverandering en de omstandigheden van zowel delictgedrag als recidive van de veelplegers.

De aandacht in het onderzoek ligt specifiek op de *zeer actieve veelpleger*. Ten aanzien van deze groep maakt het onderzoek gebruik van gekoppelde databestanden van verschillende jaargangen van de politie, zorg en justitie. Deze gegevens worden aangevuld met interviewgegevens afkomstig van uitgebreide vragenlijsten bij een gerandomiseerde en gestratificeerde steekproef van zeer actieve veelplegers. Uit deze onderzoeksgroep zal eveneens een kleine steekproef worden getrokken voor diepte-interviews. Beide onderzoeksgroepen zullen gedurende twee jaar worden gevolgd.

Het onderzoek wordt uitgevoerd door het onderzoeksinstituut PARC verbonden aan de Brijder Verslavingszorg, onderdeel van de Parnassia Bavo Groep. Dhr. Tonko Hoffman zal tijdens het congres ingaan op de opzet en de achtergronden van het onderzoek.

De ontwikkeling van criminele carrières van het geboorte cohort 1984

Kim Grimbergen, Paul Nieuwbeerta, Wim Bernasco & Arjan Blokland

In internationaal onderzoek naar crimineel gedrag worden criminele carrières in kaart gebracht over lange perioden en van volledige geboortecohorten. In Nederland hebben dergelijke studies echter tot dusverre nog niet plaatsgevonden aangezien tot voorkort adequate gegevens hiervoor ontbraken. In dit onderzoek wordt voor het eerst in Nederland het ontstaan en de ontwikkeling van crimineel gedrag van een volledig geboorte cohort in kaart gebracht. Aan de hand van registraties van de politie (HKS-data) zijn van alle mensen geboren in 1984 alle delicten geanalyseerd tot aan het jaar 2006, het jaar waarin zij 22 jaar oud zijn. De criminele carrières van alle personen uit het geboortecohort zijn onderzocht aan de hand van vier aspecten: participatie, frequentie, duur en ernst. Bij de beschrijving van de criminele carrières wordt onderscheid gemaakt naar achtergrondkenmerken: autochtoon en tweede generatie allochtoon, geboorteland van de ouders en geslacht. Ook worden personen aan de hand van latente klasse analyse ingedeeld in groepen die verschillen in patronen van criminele carrières.

Sessie 9. West Afrikaanse criminele netwerken

Sessiecoördinator: Yvette Schoenmakers

Historical Reflections on Nigerian Organized Crime

Stephen Ellis

Nigeria has become notorious for its role in international serious crime, most notably in regard to fraud, human-trafficking, prostitution, and drug-smuggling. In the popular press, this is often described as 'organized crime', and there are frequent references to a 'Nigerian mafia'. However, empirical research suggests that most serious crime perpetrated by Nigerians, either locally or internationally, is not the work of any 'structured group of three or more persons existing for a period of time and acting in concert' - a definition of an 'organized crime group' that is used by the United Nations. On the contrary, much serious crime appears to be perpetrated by individuals operating within socially-based networks that have no durable structure. Their flexibility makes them all the better adapted for certain types of crime that are flourishing internationally.

The structure that most closely resembles an organized crime group, as usually defined, is in fact the state itself, which is systematically used to commit crime on a huge scale, notably in regard to theft, fraud and smuggling. Since crime is generally defined as an action in contravention of state law, Nigeria's condition raises a series of questions concerning the nature of political authority, crime, and ethics in one of Africa's most important countries. The current situation has to be understood by reference to Nigeria's establishment in its current territorial form in 1914, the introduction of written law codes over the whole territory by a colonial administration, and its incorporation into global markets during the mid-twentieth century. This paper emerges from ongoing research on the history of Nigerian organized crime.

Underground banking within the Benin community in Amsterdam, the Netherlands

José Aarts

In this research I focus on the people who are engaged in informal money transfers within the Benin community in the Netherlands. I will describe how this system works in the Benin community, for what reasons people choose this transfer method and what the perceptions are of the bankers themselves. The research results are mainly based on ethnographic fieldwork that I conducted from May 2007 to December 2007 in the Benin community in Amsterdam through personal contacts in church and among family/friends. The informal remittance corridor between the Netherlands and Nigeria has some unique characteristics related to concepts as trust/distrust and building of reputation. The two sides (legitimate and illegitimate) of informal money transfers are intertwined. Even though bankers evolved in informal money remittances will have legitimate clients who want to support their family back home, criminals can employ the same banker. Likewise, other bankers who have mostly criminal clients; legitimate people can also use the same service.

West Afrikaanse criminele netwerken: een verkennend onderzoek naar daders, delictpatronen en aanpak

Yvette Schoenmakers

Jaarlijks worden wereldwijd duizenden mensen het slachtoffer van fraude gepleegd door zogenoemde West Afrikaanse criminele netwerken. De fraude die zij plegen is bekend als advance fee fraude (voorschotfraude) of 419-fraude, genoemd naar artikel 4.1.9. van het Nigeriaanse Wetboek van Strafrecht. Kenmerkend voor de oplichting is dat slachtoffers een enorm bedrag in het vooruitzicht wordt gesteld, waarbij blijkt dat zij een voorschot moeten betalen om de ontvangst mogelijk te maken. Als eenmaal één voorschot betaald is, blijven er steeds problemen opduiken rond de transactie van het beloofde bedrag, en worden meer voorschotten losgepeuterd. De schade loopt wereldwijd op in de honderden miljoenen euro's. In de loop der jaren hebben de daders, die meestal van Nigeriaanse afkomst blijken te zijn, zich schijnbaar ongehinderd in Nederland kunnen vestigen. Momenteel is Nederland een van de belangrijkste landen van waaruit deze oplichters hun delicten plegen. Met name vanuit Amsterdam Zuidoost benaderen zij potentiële slachtoffers over de hele wereld, maar de meeste slachtoffers komen uit de Verenigde Staten en Engeland. Hoewel in Nederland inmiddels enige successen zijn geboekt binnen de opsporingsaanpak van 419-fraude, is nog steeds zeer weinig bekend over de West-Afrikaanse (hoofdzakelijk Nigeriaanse) daders. Om meer structurele daderkennis te verwerven en daarmee ook meer inzicht te krijgen in de delictpatronen, wordt een

verkennend onderzoek uitgevoerd naar de achtergronden van de plegers van 419-fraude. De eerste resultaten van dit onderzoek worden tijdens de NVK-marktdagen gepresenteerd.

Misbruik van Money Transfers

Niels Ploeger

In 2007 is in samenwerking met Cees Schep van de DNRI (nu IPOL) onderzoek gedaan naar het misbruik van de legale Money Transfer door criminele netwerken, de West-Afrikaanse Criminele Netwerken (WACN) in het bijzonder. De resultaten van dit onderzoek zijn uitgewerkt in het gelijknamige rapport Misbruik van Money Transfers. Aanleiding voor dit onderzoek was het opsporingsonderzoek Apollo van de Bovenregionale Recherche Noordwest en Midden Nederland, een project gericht op 419 fraude gepleegd door WACN. Ten behoeve van het onderzoek naar de Money Transfers zijn 65 unieke, van 419 fraude verdachte personen op transacties bekeken. Zo blijkt onder andere dat in het kader van de 419 fraude slachtoffers uit het buitenland via Money Transfers geld sturen naar de in Nederland opererende daders. Een deel van de opbrengsten wordt vervolgens via Money Transfers naar landen als Nigeria en Spanje verplaatst. Dit misbruik kan onder andere plaatsvinden doordat geldtransactiekantoren en banken die dit product aanbieden, onvoldoende het identiteitsdocument controleren; leden van de WACN maken bij hun maandelijkse, wekelijkse en soms dagelijkse transacties gebruik van meerdere en verschillende valse identiteitsdocumenten. Verder spelen er ook andere factoren een negatieve rol bij dit probleem. De casus van de 419 fraude in relatie tot het misbruik van Money Transfers is illustratief voor de mogelijkheden die criminele netwerken in zijn algemeenheid hebben om misbruik te maken van dit product. In Nederland staat de ondergrens van het misbruik gelijk aan de door de FIU-NL verdacht verklaarde geldstroom met betrekking tot Money Transfers: € 100 miljoen.

Sessie 10. Internationale misdrijven

Sessiecoördinator: Alette Smeulers

300.000 Kindsoldaten?

Jantien Stuifbergen

In 1996 schreef Graca Machel in opdracht van de toenmalige secretaris Generaal van de Verenigde Naties een onderzoeksrapport over de impact van gewapende conflicten. Haar onderzoek sprak onder andere van tienduizenden kindsoldaten wereldwijd. In een herschreven rapportage enkele jaren later was dit aantal opgelopen tot 300.000 kindsoldaten wereldwijd. Dit cijfer wordt sindsdien wereldwijd als leidend overgenomen. Ondanks de fluctuaties in de hoeveelheid conflicten, immers sommige conflicten eindigen, andere ontstaan, de verscheidenheid aan definities over het fenomeen kindsoldaat en het gebrek aan onderzoek naar aantallen wereldwijd, wordt dit getal nog steeds door vele (hulp)instanties overgenomen. Dit terwijl terugkomt dat schattingen van de omvang van het probleem van kindsoldaten zich moeilijk laten meten. In deze presentatie wordt het cijfer van 300.000 kindsoldaten geanalyseerd en wordt bekeken of dit getal juist is. Op basis van het Child Soldiers Global Report 2004 wordt bekeken waar kindsoldaten worden ingezet en in welke hoeveelheid gedurende de jaren 2001 tot en met 2004. Hierbij wordt eveneens dieper ingegaan op het definitieprobleem omtrent

kindsoldaten. Zo wordt een aanzet gegeven tot vervolgonderzoek in de vorm van een kwantitatieve analyse van de inzet van kindsoldaten in gewapende conflicten wereldwijd.

Abu Ghraib en de War on Terror

Alette Smeulers & Sander van Niekerk

Toen de beelden van de vernederende en denigrerende mishandelingen van de gevangenen in de Abu Ghraib gevangenis in Irak via de Amerikaanse tv-zender CBS uitgezonden werden op 28 April 2004 was de Amerikaanse regering er als de kippen bij om hier schande van te spreken en te beloven de daders te vervolgen en bestraffen. Dat is inmiddels ook gebeurd: tien soldaten zijn tot gevangenisstraffen variërend van 3 maanden tot 10 jaar veroordeeld. Inmiddels wordt echter steeds meer duidelijk dat de schendingen die plaatsvonden in Abu Ghraib eerder een onderdeel van systematische schendingen dan slechts enkele incidenten waren. Vergelijkbare methoden werden in Guantanamo Bay, Afghanistan en de rest van Irak toegepast wat het onwaarschijnlijk maakt dat wat in Abu Ghraib gebeurde uniek was en door de soldaten zelf geïnitieerd was. In deze bijdrage zal worden aangegeven op welke wijze de politieke retoriek van de Amerikaanse regering alsmede de ingevoerde beleidslijnen ertoe hebben bijgedragen dat de schendingen konden plaatsvinden, sterker nog daar een onvermijdelijk gevolg van waren. In het onderzoek dat aan de bijdrage ten grondslag ligt, is niet zozeer gepoogd nieuwe informatie boven water te krijgen, maar is gepoogd om de inmiddels openbaar beschikbare informatie over wat er in Abu Ghraib gebeurd is in een criminologisch kader te plaatsen.

Het vervolgingsbeleid van de aanklager van het Joegoslavië tribunaal

Frederiek de Vlaming

Tijdens het conflict in voormalig Joegoslavië (1991-1995) werden honderdduizenden burgers vervolgd en gedeporteerd, vielen tienduizenden doden onder de burgerbevolking, en werden dorpen en steden verwoest zonder dat daar een militaire noodzaak voor was. De aanklager van het Joegoslavië-tribunaal kreeg de opdracht de hoofdschuldigen te vervolgen. Frederiek de Vlaming heeft onderzocht hoe, en onder wat voor omstandigheden, de aanklagers van het tribunaal hun vervolgingsbeleid formuleerden en hoe dit vervolgens in de praktijk werd gebracht. De criteria voor de selectie van verdachten - er waren duizenden potentiële daders - richtten zich op de ernst van het misdrijf en de mate van verantwoordelijkheid van de verdachte. In hoeverre zijn deze criteria terug te vinden in de ruim 160 aanklachten die de aanklager uitvaardigde? Tijdens de presentatie zal een overzicht worden gegeven van de onderzoeksresultaten.

Directe en indirecte sterfte tijdens het conflict in Sierra Leone 1991-2002

Catrien Bijleveld & Lotte Hoex

Ten tijde van oorlog verliezen grote aantallen mensen hun leven aan ziekte, ondervoeding, uitputting en gebrek aan humanitaire hulp. Deze zogenaamde indirecte doden overstijgen in aantallen vaak de directe doden, slachtoffers veroorzaakt door geweld. Hoewel indirecte doden dus een belangrijke graadmeter zijn voor de ernst van een conflict is er weinig onderzoek gedaan naar deze indirecte sterfte. Ook voor het conflict in Siërra Leone was nog nooit onderzoek gedaan naar de indirecte mortaliteit. In dit onderzoek hebben wij met behulp van informatie van NGOs, Sierra Leone Truth and Reconciliation Commission en Verenigde Natie rapporten een schatting gemaakt van het

totale aantal slachtoffers dat gevallen is tijdens het conflict, waarbij onderscheid is gemaakt tussen directe- en indirecte doden. Uit deze schatting blijkt dat de totale sterfte tijdens het 11- jarig conflict veel hoger ligt dan tot dusver gedacht, bovendien laten de resultaten zien dat het grootste deel van de sterfte indirecte sterfte is. In deze presentatie zal worden ingegaan op de berekeningen van indirecte en directe sterfte in Siërra Leone, en hoe beiden zich tot elkaar verhouden. De betekenis van deze verhouding wordt geanalyseerd, zowel vanuit een juridisch als vanuit een criminologisch perspectief.

Sessie 11. Geweld

Sessiecoördinator: Richard Staring

Kinderdoding gevolgd door zelfdoding

Marieke Liem, Renée de Vet & Frans Koenraad

Hoewel kinderdoding van alle tijden is, is het de laatste jaren uitgegroeid tot een actueel probleem. Werd het fenomeen vroeger echter afgedaan als een typisch 'vrouwendelict', tegenwoordig zijn het zowel mannen als vrouwen die hun eigen kinderen ombrengen. Kinderdodingen krijgen een versterkt dramatisch karakter wanneer deze wordt gevolgd door een zelfdoding van de dader. De dood van zowel dader als slachtoffer bemoeilijkt het bestuderen van kinderdodingen gevolgd door zelfdodingen. Daarom richt het huidige onderzoek zich op zaken, waarin kinderdodingen werden gevolgd door een serieuze poging van de dader, zich van het leven te beroven. Verdachten van kinderdoding zijn door de jaren heen opgenomen in het Pieter Baan Centrum ten behoeve van gedragskundig onderzoek pro justitia. De zaken, die in dit onderzoek beschreven worden, zijn afkomstig van het Pieter Baan Centrum. Tussen 1953 en 2007 zijn er ruim 9000 rapportages pro justitia uitgebracht, waarvan in totaal 128 kinderdodingszaken zijn geëxtraheerd. De studiegroep omvat mannelijke en vrouwelijke verdachten van kinderdoding, van wie 30 zichzelf trachtten te doden direct na hun kind(eren) te hebben gedood. Suïcidale ouders, die hun kinderen doodden, verschillen in sociaaldemografische, contextuele en situationele karakteristieken van niet-suïcidale ouders. Deze verschillen zijn van een dusdanige aard, dat kinderdoding niet als een homogeen fenomeen kan worden beschouwd.

Huiselijk geweld: op het netvlies gebrand. Een afstudeerscriptie naar kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld

Annemiek Nieuwenhuis

Ondanks de toenemende aandacht en belangstelling voor kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld is er nog maar weinig over deze groep kinderen bekend. In Nederland is hier weinig tot geen empirisch onderzoek naar gedaan. Het is niet duidelijk hoe veel kinderen er jaarlijks getuige zijn van huiselijk geweld. Ook is het de vraag in welke context het geweld zich af speelt en wat de kenmerken van daders en slachtoffers zijn. In het onderzoek 'Huiselijk geweld: op het netvlies gebrand' staan deze vraagstukken centraal. Aan de hand van landelijke politie cijfers is de groep kinderen die getuige is van huiselijk geweld in beeld gebracht. Uit het onderzoek blijkt dat jaarlijks minimaal 60.000 kinderen opgroeien in een gezin waar sprake is van huiselijk geweld. Van 25.500 kinderen weten we zeker dat zij daadwerkelijk getuige waren van het geweld. In het merendeel van de gevallen zijn deze kinderen getuige van lichamelijk geweld dat zich

tussen hun ouders afspeelt. Verder wordt duidelijk dat in de gezinnen waar huiselijk geweld voorkomt ook andere risicofactoren worden waargenomen. Volgens deskundigen uit het veld ondervindt het merendeel van deze gezinnen problemen op diverse leefgebieden (o.a. psychische problemen, schulden, verslaving en opvoedingsproblemen). Verder blijkt dat ruim eenderde van zowel de daders als slachtoffers afkomstig is uit het buitenland. Zij hebben voornamelijk een niet-Europese etnische achtergrond. Tevens wordt uit het onderzoek duidelijk dat in deze gezinnen het gebruik van geweld geen uitzondering is. Meer dan de helft van de slachtoffers staat eerder geregistreerd in de systemen van de politie als slachtoffer van huiselijk geweld. Ook is er sprake van een hoog percentage recidive van de verdachten. Een op de drie verdachten staat ter boek als recidivist van huiselijk geweld. Al met al is de conclusie te trekken dat het hier voornamelijk om multiprobleem gezinnen gaat waar geweld veelvuldig voorkomt.

Wapenbezit onder Jongeren. Selectie of Invloed?

Jan Kornelis Dijkstra, René Veenstra, Siegwart Lindenberg & Ernest Hodges

Wapens vormen een serieuze bedreiging voor de veiligheid van jongeren. In de Verenigde Staten is moord en doodslag de op één na belangrijkste doodoorzaak onder jongeren. Voor African-Americans en Hispanic jongeren is het zelfs de belangrijkste doodoorzaak. Hoewel het beeld voor Europa ietwat rooskleuriger is, hebben recente gewelddadige incidenten, zoals in Duitsland, en Finland, maar ook in Nederland, duidelijk gemaakt waartoe wapenbezit kan leiden. Een belangrijke voorwaarde voor het gebruik van wapens is natuurlijk het bezitten van wapens. De vraag is dan waarom dragen jongeren wapens? Wat motiveert hen om wapens bij zich te dragen? Uit onderzoek blijkt dat leeftijdsgenoten mogelijk van invloed zijn op het wapenbezit van jongeren. Aan de andere kant zijn selectie-effecten als alternatieve verklaring voor wapenbezit onder bevriende leeftijdsgenoten nooit tegelijkertijd onderzocht met invloedseffecten. In dit onderzoek zijn invloeds- en selectie-effecten onderzocht ten aanzien van wapenbezit onder jongeren met behulp van sociale netwerk analyse voor longitudinale data. Hoewel de data afkomstig zijn uit de Verenigde Staten, is de relevantie van het onderzoek voor de Nederlandse context evident. Resultaten wijzen op een complexe samenhang tussen individuele factoren en invloed van vrienden.

Wapengeweld en straatroof

Nicole Arts

Hoe laten wapengeweld en straatroof in Amsterdam-Amstelland zich beschrijven in termen van dader- en - slachtoffers en gelegenheidsstructuren? Zijn er aanwijsbare gebieden in Amsterdam waar wapengeweld hoogtij viert en is de relatie met het slachtoffer er een op basis van willekeur of bewuste keuze. Welke motieven bestaan er voor wapengeweld, hoe ziet de werkwijze er uit en zijn er verschillen in de ernst en aard van het gebruikte geweld? Deze en andere vragen staan centraal in een recent uitgevoerd praktijkonderzoek naar de verschillende verschijningsvormen van wapengeweld in Amsterdam-Amstelland. Het onderzoek omvat zowel een analyse van het aantal en soort wapenincidenten, als een dader en slachtoffer analyse. Ten behoeve van de wapenincidentenanalyse is voor driemaal de periode van een jaar -aan de hand van een registratieanalyse van alle wapengeweldincidenten in Amsterdam-Amstelland - gekeken naar ontwikkelingen en verschuivingen in de aard en omvang. Hierbij is ingezoomd op de veiligheidsrisicogebieden omdat men hier - ondermeer met preventief

fouilleren - extra geïnvesteerd heeft in de bestrijding van wapengeweld. Met behulp van profiellijsten is er informatie geïnventariseerd met betrekking tot delictkenmerken zoals de hot times / hot spots en de gelegenheidsstructuren in de omgeving voor wapendelicten. Bij het wapengeweld is steeds ingegaan op de afzonderlijke kenmerken van verschillende vormen van wapengeweld. Hierbij is telkens een onderverdeling gemaakt naar wapengeweld in algemene zin (wapenbezit en wapengebruik), alleen wapenbezit (zoals bij preventief fouilleren) en straatroof (mogelijk wapengebruik). Naast deze kwantitatieve profielanalyses is een kwalitatieve verdiepingsslag gemaakt door middel van dossieranalyse en interviews met betrokken politieambtenaren. Dit leverde een profielschets op van daders (motief, werkwijze, leeftijd, sekse) en slachtoffers (leeftijd, sekse, etniciteit) en een uiteenzetting van de achtergronden waartegen wapengeweld plaatsvindt. Een opvallende bevinding is dat bij wapengeweld vaak sprake is van bekendheid van de dader met het slachtoffer. Wraak en vergelding omwille van de eer zijn hierbij belangrijke motieven/aanleidingen. Straatroof lijkt een ontwikkeling te ondergaan van een instrumenteel easy money delict naar een specifieke vorm van jeugdige groepsriminaliteit waarbij kickgedrag en statusverwerving een belangrijke rol spelen.

Sessie 12. Buurt, dadergedrag en informatiebronnen

Sessiecoördinator: Karin Wittebrood

Woongeschiedenis en de keuze van een plaats delict; plegen daders misdrijven in hun voormalige woonbuurten?

Wim Bernasco

Veel misdrijven vinden plaats in de woonomgeving. van de dader. Mogelijk gaan daders ook vaak in voormalige woonbuurten over de schreef. Als dat inderdaad zo is, zou het in de opsporing gebruikt kunnen worden. Door gegevens uit het politieke Herken-nings--dienst-systeem (HKS) van de politie Haaglanden te verbinden met gegevens uit de Gemeentelijke Basis Administratie (GBA) is in het voorliggende onderzoek bevestigd dat daders van over-vallen, woning-inbraken, autokraken en mishandelingen die misdrijven inderdaad verhoudings-gewijs vaak plegen in hun voormalige woonbuurten, vooral in buurten waar men lang woonde en waaruit men pas recentelijk vertrok. De neiging tot terugkeer naar een voormalige woonbuurt is het sterkst bij mishandeling en het minst sterk bij autokraak. Eventueel nader onderzoek naar de bruikbaarheid van deze bevindingen voor opsporingsdoeleinden zou op landelijk niveau gericht moeten zijn.

De wederzijdse dekking van slachtofferenquêtes en politieregistratie

Sessiecoördinator Margit Averdijk & Henk Eiffers

Criminologisch onderzoek leunt sterk op slachtofferenquêtes en politie data. Hoewel het gebruik van beide databronnen gemeengoed is geworden is onze kennis van de specifieke problemen van deze bronnen beperkt. Derhalve is het belangrijk om ons begrip van deze problemen te vergoten. Het is reeds lang bekend dat politiedata bepaalde methodologische problemen hebben als het gaat om het meten van criminaliteit. Als alternatieve bron is daarom in de jaren '60 en '70 van de vorige eeuw begonnen met het opzetten van slachtofferenquêtes. Al snel werd echter een aantal bekende studies uitgevoerd die de wederzijdse dekkingskracht van deze bronnen testte

en waaruit bleek dat ook slachtofferenquêtes methodologische problemen kennen. Deze studies gebruikten zogenaamde 'reverse record' en 'forward record checks' waarin resultaten uit slachtofferenquêtes werden vergeleken met politie data. Meer recent onderzoek op dit terrein is schaars maar nodig. Niet alleen zijn kwesties omtrent betrouwbaarheid nog steeds onduidelijk, maar ook zijn enquêtetechnieken en politieregistratie veranderd sinds de jaren 70. Derhalve is het wenselijk opnieuw onderzoek te doen naar de wederzijdse dekkingskracht van beide bronnen. In deze studie onderzoeken wij deze dekkingskracht met zowel reverse record checks als forward record checks om te onderzoeken (1) of delicten waarvan respondenten zeggen dat zij ze hebben aangegeven bij de politie ook werkelijk in de politieregistratie vermeld staan, en (2) of delicten in de politieregistratie ook zijn gerapporteerd door slachtoffers in de slachtofferenquête. Hiervoor gebruiken wij data uit de Amsterdamse slachtofferenquête en politieregistratie.

Geografische Groepsprofilering, een casestudie

Jasper van der Kemp & Hilde Stuart

De rechetechneek geografische daderprofilering is ontwikkeld voor het assisteren van het opsporen van daders die individueel seriematig ernstige delicten plegen, zoals moord, verkrachting, brandstichting en overvallen. Als voorwaarde voor het inzetten van de methode geldt dat het om individueel opererende criminelen moet gaan (Rossmo 2005, Levine 2005). Dit is gebaseerd op de onderliggende aannames over reisgedrag en criminele locatiekeuze van individuele daders. Maar die voorwaarde kan ter discussie worden gesteld als criterium voor het al dan niet toepassen van de methode (Van der Kemp & Van Koppen, 2007). In een casestudie onderzoeken wij de mogelijkheden tot het geografisch profileren van een groep daders van ramkraken. Aan de hand van gegevens uit het politiedossier doorlopen wij de fasen van onderzoek en vervolging vanuit het perspectief van de rol van de geografie. De 50 officieel ten laste gelegde en de 50 gelinkte ramkraken zijn ge-geocodeerd en vervolgens zijn 10 methoden gebruikt om de geografische groepsprofielen te produceren. Door onderscheid te maken in geografische analyses op niveau van de pleeglocaties (landelijk versus politieregio) bepalen wij de (on)mogelijkheden van geografische groepsprofilering. Verschillende methoden van voorspellen worden gehanteerd, zodat de onderliggende assumpties bediscussieerd kunnen worden in het vergelijken van de geografische groepsprofielen met de locaties van de daders die bekend zijn geworden.

Buurtgrootte in surveyonderzoek

Jelle van Triest, Sander Voormeulen & Hendrien Kaal

Hoe groot is het gebied dat mensen in gedachten hebben bij het beantwoorden van vragen over hun eigen buurt? Uit eerder onderzoek is gebleken dat deze gepercipieerde buurt veel kleiner is dan de gebieden waarnaar de data doorgaans geaggregeerd worden. Dit leidt niet alleen tot een onterecht beeld van homogeniteit binnen en tussen gebieden, maar kan ook belangrijke gevolgen hebben voor de validiteit van gangbare onderzoeksvragen. De manier waarop respondenten hun buurt waarnemen en de effecten daarvan op onderzoeksbevindingen verdienen dan ook verdere aandacht, óók van criminologen, die per slot van rekening veelvuldig gebruik maken van buurtvragen. Wanneer deze aandacht uitblijft, bestaat er de kans dat er een troebele weergave ontstaat van het onderzoek binnen de criminologie. Er zijn echter nog een hoop vragen waarop een antwoord moet worden gevonden. Een aantal van deze vragen zijn

onderzocht in het hier gepresenteerde onderzoek, waarbij specifiek gekeken werd naar een aantal factoren waarvan ons eerdere onderzoek had aangegeven dat deze mogelijkwjs van invloed zouden kunnen zijn op de gepercipieerde buurtgrootte van mensen. Door middel van zowel kwantitatief als kwalitatief onderzoek is onder andere gekeken in hoeverre de aanduiding van gepercipieerde buurtgrootte stabiel is (test-hertest) en in hoeverre deze samenhangt met de schaal van de voor de meting gebruikte plattegrond; de adrestdichtheid van het onderzochte gebied; de ernst van onderzochte vorm van overlast/criminaliteit; en de routine activiteiten van de respondenten.

Sessie 13. Preventie en kwaliteit van de rechtspraak

Sessiecoördinator: Martin Moerings

Preventie in de omgang met criminaliteit en milieu- en gezondheidsrisico's

Willem-Jan Kortleven

In de aanpak van en het debat over criminaliteit is de laatste decennia steeds meer nadruk komen te liggen op preventie. Het adagium 'voorkomen is beter dan genezen' heeft ook aan populariteit gewonnen in de omgang met risico's voor milieu en gezondheid, bijvoorbeeld blijkend uit de opkomst van het voorzorgbeginsel. Is er een verband tussen deze twee ontwikkelingen? En zo ja, wat is dan de aard van dat verband? In haar dissertatie heeft Vanderveen diverse analogieën laten zien tussen het concept fear of crime en de perceptie van andersoortige risico's. Mijn promotieonderzoek richt zich op de vraag of de analogieën zich ook uitstrekken tot het publieke debat over en de aanpak van criminaliteit enerzijds en milieu- en gezondheidsrisico's anderzijds. Ik richt me op enkele cases (denk bijv. aan gentechnologie, UMTS-masten, TBS en drugsbeleid), maar probeer ook tot conclusies te komen die de cases overstijgen. Het onderzoek rust op een conceptuele en op een empirische poot. Het empirische deel bestaat hoofdzakelijk uit een discours analyse van het publieke, politieke en wetenschappelijke debat, waarbij de nodige aandacht geschonken wordt aan de uitvloeisels van het discours, zoals beleid en wetgeving. In mijn bijdrage ga ik in op mijn bevindingen tot nu toe.

Naar een parketbeleidsplan voor de parketten van eerste aanleg

Stefan Thomaes & Elke Devroe

Sinds enkele jaren is het openbaar ministerie in België bezig met een grondige hervorming. De meeste inspanningen die de laatste jaren geleverd werden hebben zich gericht op de opbouw van een beleidscyclus. Uitgangspunt bij het tot stand komen van de beleidscyclus is de spilfunctie van de procureur des Konings in de uitvoering van het federale of ressortelijke beleid en in de beleidsvorming en -bepaling op het lokale vlak. De afdeling Research and Development van de Dienst voor het Strafrechtelijk beleid (Federale Overheidsdienst Justitie, België) heeft recent een wetenschappelijk onderzoek gevoerd naar de meerwaarde van een parketbeleidsplan bij de uitwerking van een kwaliteitsvol strafrechtelijk beleid, dit ter ondersteuning van de magistratuur. Dit onderzoek heeft door middel van literatuurstudie en diepte-interviews de percepties en standpunten gegenereerd van een vijftigtal bevoorrechte getuigen met betrekking tot de definiëring en afbakening van het parketbeleidsplan, de meerwaarde van het parketbeleidsplan, de kritieke succesfactoren, de plaats van het parketbeleidsplan binnen de bestaande beleidscyclus, de uitvoering van het parketbeleidsplan in de praktijk en de evaluatie van het parketbeleidsplan.

Kwaliteit onderzocht. Evaluatieonderzoek van een kwaliteitsmeting binnen het parket

Saaske De Keulenaer & Elke Devroe

Deze handleiding bouwt voort op het kwaliteitsmodel dat door het Instituut voor de Overheid van de Katholieke Universiteit Leuven en de Solvay Business School van de Université Libre de Bruxelles op vraag van de Minister van Justitie werd ontwikkeld. Aan de hand van literatuurstudie, diepte-interviews over kwaliteitsdenken binnen de parketten en een doorgedreven testing van het binnen het universitaire onderzoek uitgewerkte kwaliteitsmodel in 4 pilootparketten, werd dit hernieuwd model ontwikkeld. De handleiding biedt een kwaliteitsmodel dat is afgestemd op de noden, wenselijkheden en eigenheden van het parket en maakt het voor het openbaar ministerie mogelijk om stap voor stap en op eigen kracht een kwaliteitsmeting binnen de parketorganisatie door te voeren. De handleiding beschrijft de eerste fase in de kwaliteitsmeting, met name het doorvoeren van een zelfevaluatie aan de hand van 5 organisatorische criteria die elk zijn opgebouwd uit een aantal subcriteria. De procesmatige elementen van de zelfevaluatie worden door middel van een stappenplan aangereikt. De zelfevaluatie leidt tot een overzicht van de sterke en zwakke punten van een parket en tot een reeks verbeterinitiatieven die bijdragen aan een kwaliteitsvolle parketwerking. Het is de bedoeling dat dit evaluatiemodel door personeelsleden van het parket wordt doorgevoerd. Het model biedt dus de mogelijkheid om openlijk de eigen mening te geven over het parketfunctioneren en samen te reflecteren over hoe het beter kan. Deze bottom-up benadering garandeert een ruim draagvlak voor het doorvoeren van de verbeterinitiatieven.

Sturing door straftoemingsrichtlijnen. Hoe staat de Belgische strafrechter hier tegenover?

Veerle Scheirs

Deze paper vertrekt vanuit de vaststelling dat ongelijkheden en inconsistenties in de straftoemeting in de (inter)nationale straftoemingsliteratuur als een belangrijke bron van discussie worden gezien waarop het beleid een antwoord zoekt. Ongelijkheden in de straftoemeting worden gepercipieerd als een pervers en ongewenst gevolg van de grote discretionaire macht bij de strafrechter en de afwezigheid van formele regels die zijn straftoemeting sturen. Deze perceptie van een ongereguleerde, ongestructureerde en intransparante justitie ligt aan de basis van talrijke straftoemingshervormingen, zoals o.a. de introductie van straftoemingsrichtlijnen. Deze paper start met een kort overzicht van de belangrijkste evoluties in dit kader. Vervolgens wordt stilgestaan bij de visies van Belgische strafrechters ten aanzien van deze druk tot sturing. Tot op heden geniet de Belgische strafrechter een ruime discretionaire macht en kan hij (bijna) vrij zijn straf bepalen in de afwezigheid van duidelijke geformaliseerde regels. De centrale vraag die zal behandeld worden is hoe de Belgische rechter staat ten aanzien van een mogelijke introductie van straftoemingsrichtlijnen. Deze vraag zal beantwoord worden op basis van resultaten van origineel survey-onderzoek bij de populatie van Belgische strafrechters enerzijds en gegevens verzameld door middel van individuele interviews en focus groups bij Nederlandstalige en Franstalige rechters anderzijds.

Sessie 14. Straffen en interventies

Sessiecoördinator: Paul Nieuwbeerta

Onbedoelde maatschappelijke effecten van gevangenisstraffen

Anja Dirkzwager & Paul Nieuwbeerta

Dagelijks zitten ongeveer 15.000 personen in één van de penitentiaire inrichtingen in Nederland en jaarlijks worden circa 50.000 personen ingesloten. Gevangenisstraf is de zwaarste straf die aan veroordeelden wordt opgelegd in ons land. Onderzoek naar de effecten van gevangenisstraf heeft zich vooral gericht op de mate waarin ex-gedetineerden recidiveren. De vraag die in dit paper centraal staat, is in hoeverre gevangenisstraf onbedoelde effecten heeft op conventionele levensgebieden van de ex-gedetineerde en zijn/haar familie. Hierbij gaat het om effecten op de volgende gebieden: 1) de psychische en lichamelijke gezondheid, 2) sociale contacten, 3) sociaal economische positie, 4) het welzijn van partners en 5) het welbevinden van kinderen. Allereerst wordt een kort overzicht van de internationale literatuur op deze terreinen gepresenteerd. Vervolgens wordt op basis van een uitgebreide literatuurstudie een overzicht gegeven van Nederlands onderzoek naar de effecten van gevangenisstraf op deze levensgebieden en wordt de methodologische kwaliteit van deze studies nader bekeken. Het blijkt dat Nederlands onderzoek vooral beschrijvend van aard is en meestal slechts de situatie van gedetineerden tijdens of vlak na detentie in kaart brengt. Het beperkte aantal Nederlandse studies dat wel de effecten van gevangenisstraf beoogde te onderzoeken, wordt gekenmerkt door methodologische tekortkomingen. Verassend genoeg blijkt dat tot dusverre - op één uitzondering na - geen enkele studie de causale effecten van gevangenisstraf op conventionele levensgebieden adequaat heeft bestudeerd.

"Uit het oog, uit het hart?" Langgestraften en hun bezoek in de gevangenis van Andenne: enkele voorlopige bevindingen

Luc Robert

Gresham Sykes wees een halve eeuw geleden al op het sociaal isolerende effect van de vrijheidsstraf. Dat effect volgde voor hem uit de eerste gevangenispijn: de deprivatie van vrijheid. In die jaren werd de gevangenis als instelling vaak omschreven als een 'total institution', waarbij de afscheiding van de buitenwereld net een centraal element was. Die afscheiding lijkt sinds enkele decennia minder en minder "totaal". Gevangenisbezoek kreeg geleidelijk aan zowel door onderzoekers als door beleidsmakers een belangrijke rol toegedicht. Contacten met het sociale netwerk zouden van enorm belang zijn (o.a. hebben ze een psychologisch effect tijdens de opsluiting; is er het belang van het onderhouden van sociale relaties voor de post-penitentiaire periode,...). Gevangenisbezoek werd empirisch al in meerdere studies belicht. Wat daarbij opvalt, is dat het in hoofdzaak gaat om surveyonderzoek bij gedetineerden of om kwalitatief onderzoek over bezoek (interviews met bezoekers en/of bezochte gedetineerden). Cijfers over bezoek vallen echter op door hun relatieve afwezigheid. Als onderdeel van een ruimer onderzoek in de gevangenis van Andenne (België) werden de bezoeken van alle gedetineerden in kaart gebracht. Hier worden voor vragen over bezoek achter de tralies enkele voorlopige bevindingen voorgesteld: hoeveel en welke gedetineerden ontvangen bezoeken? Met welke frequentie? Zijn er verschillen tussen eerstgestraften en recidivisten? ...

Oudertrainingen voor ouders van delinquente jongeren

Nienke Holter

Steeds vaker zijn in het geval van gedragsproblemen en delinquentie onder jongeren, de ouders degenen waar een interventie zich op richt. Er bestaan vele interventies die volledig of gedeeltelijk gebruik maken van een oudertrainings-component. Door de groeiende populariteit van oudertrainingen is er inmiddels veel onderzoek gedaan naar deze vorm van interveniëren. Hierdoor is het onderzoek op een hoger niveau komen te staan: er worden lastigere onderzoeksvragen beantwoordt (niet alleen effectiviteitsstudies, maar ook mediator- en moderatorstudies) en er zijn relatief veel meta-analyses en reviews beschikbaar. In deze presentatie zal worden stilgestaan bij de stand van zaken met betrekking tot het onderzoek naar oudertrainingen: wat weten we er inmiddels van?

Detentieomstandigheden en detentiebeleving van gedetineerde vrouwen in Suriname

Willemijn van Kalmthout

Over detentieomstandigheden en detentiebeleving van gedetineerde vrouwen in niet-westerse of ontwikkelingslanden is weinig bekend. Om hierin meer inzicht te krijgen is in 2006 onderzoek gedaan op de vrouwenafdeling van de centrale Penitentiare Inrichting van Suriname. Het onderzoek maakte deel uit van een internationaal vergelijkend onderzoek naar vrouwelijke gedetineerden. Referentiekader voor het onderzoek was het "healthy prison" concept, ontwikkeld door Carlen en Worrall (2004). Voor het onderzoek is gebruik gemaakt van een vragenlijst bestaande uit 115 voornamelijk gesloten vragen en een vragenlijst die speciaal is ontwikkeld voor moeders met minderjarige kinderen. Aan dit onderzoek hebben 26 vrouwen (bijna de gehele populatie) meegewerkt. Daarnaast is bij zes vrouwen een verdiepend interview afgenomen en hebben er observaties plaatsgevonden gedurende zes weken. In het onderzoek is in het bijzonder aandacht besteed aan het welzijn van de vrouwen, gebaseerd op Mental Health Scales, zoals gehanteerd in het internationale vergelijkende onderzoek. Daarnaast richtte het onderzoek zich op factoren als: regime en dagindeling, werk en opleiding, contacten binnen de inrichting en met de buitenwereld en op specifieke problemen die vrouwen met kinderen ondervinden gedurende hun detentie. De belangrijkste conclusie die uit het onderzoek naar voren is gekomen, is dat de detentie van vrouwen in Suriname slechts ten dele voldoet aan de criteria van het "healthy prison" concept. De materiële verblijfsomstandigheden schieten te kort, er is weinig aandacht voor de noden van vrouwen met kinderen en resocialisatiemogelijkheden zijn maar in beperkte mate beschikbaar.

VRIJDAG

sessie 15 t/m 20

Sessie 15. Opsporing, vervolging en berechting

Sessiecoördinator: Christianne de Poot

Criminaliteitskunde: no-nonsense informatie voor de opsporingspraktijk

Peter Klerks

Het Lectoraat Criminaliteitsbeheersing & Recherchekunde aan de Politieacademie verricht onder meer toegepast onderzoek onder de noemer 'Criminaliteitskunde', samen met

studenten van diverse universiteiten. Dit levert handzame boekwerkjes op, waarmee drukbezette opsporingsambtenaren in staat zijn in enkele uren leeswerk de belangrijkste aspecten van een categorie misdrijven te doorgronden vanuit een procesmatige beschrijving van het criminele handwerk, samen met dader- en slachtofferprofielen en aangrijpingspunten voor de opsporing. Tot dusver onderzochte thema's zijn seriematige brandstichting, illegale vuurwapenhandel en mobiel banditisme. We definiëren criminaliteitskunde als: gestructureerde, empirisch gefundeerde, praktisch toepasbare en multidisciplinaire kennis over crimineel gedrag, die zich richt op het identificeren van aangrijpingspunten voor het voorkomen en beheersen van criminaliteit. De presentatie schetst de hierbij gebruikte werkwijze en poneert dat de traditionele criminologie onvoldoende voorziet in de vertaalslag van wetenschappelijke kennis naar de uitvoeringspraktijk. Criminaliteitskunde neemt als pragmatisch vertrekpunt de constatering dat bepaalde mensen onder bepaalde omstandigheden vergripen begaan die door de samenleving als schadelijk worden gezien. De politietaak ligt primair in het voorkomen (preventie) en zo nodig beëindigen (repressie) van dergelijk ongewenst gedrag. Dit vraagt allereerst om een adequaat herkennen en in zijn lokale rationaliteit begrijpen van het concrete gedrag dat moet worden tegengegaan. Kennis van de wetsovertreder dus, van diens gedragingen, afwegingen, keuzes en routines, van zijn cognitieve mogelijkheden en beperkingen, van zijn vaardigheden en technieken. Criminaliteitskunde behelst een instrumentele benadering van criminaliteit, die zich laat afrekenen op aantoonbaar resultaat.

Worden criminaliteitsanalisten beïnvloed door de interpretatie van het rechteam?

José Kerstholt & A. Eikelboom

Een belangrijke bedreiging van de objectieve informatieverwerking in rechteams is de neiging om op slechts één mogelijke interpretatie te focussen. Om dergelijke tunnelvisie of 'group think' te voorkomen kunnen teams de hulp van een criminaliteitsanalist inroepen, om een onafhankelijk oordeel over de casus te geven. Voordat analisten beginnen met hun analyse hebben zij echter vaak al een idee hoe het team de zaak interpreteert. In een experiment hebben wij onderzocht in hoeverre deze kennis van invloed is op de beoordeling van de casus. 38 analisten is gevraagd om 2 casussen te beoordelen. De helft van de analisten kreeg een mogelijke (maar niet meest waarschijnlijke) interpretatie van de casus. De vraag was of de beoordeling van de casus beïnvloed zou worden door kennis van deze mogelijke interpretatie. De resultaten laten zien dat analisten die een mogelijke interpretatie hadden gelezen, deze interpretatie waarschijnlijker achtten dan analisten die deze kennis niet hadden en ook aanbevelingen voor vervolgonderzoek gaven die hierbij aansloten. Dus, ondanks het feit dat analisten zich zeer bewust zijn van de invloed van verwachtingen op het oordeel, werd hun oordeel toch door voorkennis beïnvloed.

Eén van de belangrijkste aanbevelingen die wij op basis van deze resultaten kunnen geven is dat analisten pas de op de hoogte gesteld moeten worden van de interpretatie van het rechteam nadat zij hun analyse hebben afgerond.

Berichten van verdachten: een analyse van uitingen van verdachten over verantwoordelijkheid, schuld en handhavers

Manon Hoekstra

Denkbeelden die fraudeurs hebben over het door hun gepleegde delict dragen er toe bij dat zij in de toekomst dezelfde overtreding al dan niet herhalen (Van den Berg, 2002; Cressey, 1986). Het is daarom relevant kennis te nemen van deze denkbeelden. Nog des te meer, omdat deze denkbeelden tevens worden geschaard bij de dynamische factoren die recidive voorspellen. Het zijn factoren die in principe aan verandering onderhevig zijn en daarom kunnen worden beïnvloed. In de te presenteren studie staan denkbeelden van FIOD-ECD verdachten centraal. Hierbij worden de reacties van 25 verdachten op beschuldigingen, de zogenaamde accounts, als uitgangspunt genomen. Deze accounts, verzameld uit zes landelijke dagbladen over een periode van 5 jaar, zijn gecategoriseerd naar vijf bekende accountstrategieën, te weten: weigeringen, excuses, referenties, rechtvaardigingen en concessies (Fritsche, 2002). Hierbij wordt een negatieve relatie verondersteld tussen het uiten van accounts waarin schuldbesef en verantwoordelijkheidsgevoel verweven zijn en de kans op een herhaling van de vermeende fraudepraktijken. Tijdens de presentatie worden de resultaten gepresenteerd en besproken.

Mogelijkheden om kinderporno op internet te blokkeren

Joyce Kerstens

Een van de eerste prioriteiten bij politie en justitie in de bestrijding van internetgerelateerde criminaliteit, ook in veel andere landen, is het tegengaan van kinderpornografie. De inspanningen tegen kinderpornografie hebben effect gehad op de werkwijze van de aanbieders. Was het materiaal medio jaren negentig in Nederland niet zelden te vinden op eenvoudig benaderbare websites, gaandeweg is het aanbod verschoven naar de minder gemakkelijk door politie en justitie te controleren delen van het internet. Repressieve maatregelen hebben aldus effect gehad op de wijze waarop kinderporno wordt aangeboden: aanbieders bewegen mee met de maatregelen van politie en justitie en verrichten hun activiteiten nu op plaatsen op internet waar zij minder eenvoudig zijn te traceren. Dit betekent dat de opsporing van aanbieders van kinderporno er niet eenvoudiger op is geworden. Mede daardoor richt de aandacht zich op preventiemogelijkheden. In een debat over de aanpak van kinderpornografie, eerste helft 2006, nam de Tweede Kamer een motie aan waarin zij de minister van Justitie verzoekt 'om de verdere uitbouw en toepassing van de technische mogelijkheden tot het blokkeren, filteren of afsluiten van kinderpornografisch materiaal op internet en andere media te bevorderen en de Kamer daarover nader te berichten' (TK, 2006:12). Die motie was de aanleiding tot een onderzoek naar de technologische hulpmiddelen om kinderporno-grafisch materiaal op internet te kunnen filteren. Daarnaast is in dit onderzoek het juridische perspectief toegevoegd, omdat juridische haalbaarheid een belangrijke voorwaarde is voor het kunnen realiseren van technologische maatregelen tegen criminaliteit. Tijdens de presentatie gaan de onderzoekers (lectoraat IV van de NHL en VU Amsterdam) nader in op de voornaamste onderzoeksbevindingen. Tevens schetsen we mogelijke scenario's voor de toekomst.

Sessie 16. Theoretische criminologie

Sessiecoördinator: Joanne van der Leun

'Vis ruikt nou eenmaal zo'. 'Responsive Regulation' bij de Voedsel en Waren Autoriteit

Peter Mascini & Eelco van Wijk

'Responsive regulation' komt doorgaans neer op het uitgangspunt dat handhavers pas moeten overschakelen op een bestraffende aanpak nadat is gebleken dat overreding niet werkt. Dit veronderstelt dat het mogelijk is om te bepalen wat de juiste handhavingstijl is, dat controleurs niet tegen belemmeringen aanlopen om de stijl die zij het meest geschikt achten toe te passen en dat controleurs de negatieve onbedoelde gevolgen van hun manier van optreden in eigen hand hebben. Wij hebben door middel van observaties en gesprekken met controleurs de toepasbaarheid van alle drie de veronderstellingen onderzocht bij de VWA. Ze zijn alle problematisch gebleken. Controleurs passen in vergelijkbare gevallen verschillende stijlen toe en lopen tegen praktische belemmeringen aan om de stijl toe te passen die zij het meest geschikt achten. Ook hebben ze de negatieve onbedoelde gevolgen van hun handhavingstijl niet in eigen hand doordat bedrijven geneigd zijn die als bestraffender te ervaren dan controleurs het hebben bedoeld. Onze bevindingen roepen de vraag op hoe kan worden begrepen dat deze beleidstheorie nationaal en internationaal een zo dominante positie heeft weten te verwerven onder beleidsmakers en wetenschappers, aangezien ze bepaald niet uniek lijken voor de VWA.

Formeel beleid, informele interacties en regelnaleving. Een vignettenstudie

Heike Goudriaan (CBS), Wim Huisman (VU) & Ferry Koster (UL)

Ondernemingen worden geconfronteerd met tal van wettelijke regels die worden vertaald naar formeel organisatiebeleid en verschillende vormen van toezicht op het naleven van de regels. Naast deze formele normen kennen organisaties een informele structuur waarbinnen informele normen bestaan. Deze informele normen komen tot stand in de informele interacties tussen werknemers en zijn een onderdeel van de heersende organisatiecultuur. Formele normen en informele normen kunnen met elkaar in overeenstemming zijn maar het is ook mogelijk dat deze van elkaar verschillen. In dit onderzoek staat de vraag centraal in hoeverre formeel beleid en informele interacties de regelnaleving beïnvloeden en op welke wijze dat te verklaren is.

Met behulp van een vignettenonderzoek onder werknemers van een internationale financiële instelling wordt getoetst in hoeverre enerzijds de kennis over zowel de formele als informele normen en anderzijds de controle op naleving van zowel de formele als informele normen (met onderscheid naar pakkans en sanctie) de regelnaleving door werknemers beïnvloeden. Meer specifiek wordt gekeken welke effecten er op regelnaleving zijn wanneer de formele normen en informele normen wel of juist niet met elkaar in overeenstemming zijn.

Normconform gedrag

Marleen van Prooijen & Hendrien Kaal

Binnen de criminologie worden talloze onderzoeken gedaan naar motieven en processen die een rol spelen bij crimineel gedrag. Veel minder onderzoek wordt gedaan naar de

motieven die samenhangen met het gehoorzamen van de wet, zogenaamd normconform gedrag. Vragen die bij dit soort onderzoek gesteld kunnen worden zijn: welke processen hangen samen met normconformiteit van mensen, hoe werken deze processen en verschillen deze processen afhankelijk van de norm waarover het gaat? In deze bijdrage worden kwantitatieve en kwalitatieve data gepresenteerd die een antwoord kunnen geven op bovenstaande vragen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van eerdere inzichten uit het werk van Tom Tyler over normconformiteit. Gekeken zal worden naar factoren die samenhangen met normconformiteit van mensen, zoals de sociale omgeving en de pakkans. Ook de mate waarin de respondenten de politie en rechtbanken steunen zal aan bod komen.

“Wie maakt zijn handen nog vuil aan corruptie?”

Op zoek naar de hedendaagse betekenis van corruptie en de grijze gordel rondom

Gundrun Van der Walle

Sinds de jaren '90 heeft corruptie aan aandacht gewonnen binnen de sociale wetenschappen. Een studie van de literatuur inzake corruptie en corruptieonderzoek bracht ons echter tot een merkwaardige vaststelling, m.n. dat auteurs voorbij gaan aan de conceptualisering van corruptie alsof het gesneden koek is. Niets is minder waar. Corruptie is samen met fraude een van de meest vage criminaliteitsconcepten. Binnen de criminologie bestaat al onenigheid over de mate waarin corruptie afwijkt van het misdrijf omkoping. Daarnaast is er de interdisciplinaire spraakverwarring over corruptie, bijvoorbeeld tussen criminologen en politicologen. Ook maatschappelijke ontwikkelingen doen de conceptuele grenzen van corruptie vervagen. Denken we maar aan de mondialisering van de vrijemarkteconomie waardoor de westerse invulling van het concept corruptie aan betekenis verliest, de overgang van een centrale *government* naar een gediversifieerde *governance* met meer verantwoordelijkheid voor private en semi-private organisaties, het lobbyen en het debat over de nood aan strengere regulering voor het lobby.

In deze bijdrage willen we volgende vragen opwerpen: Wat betekent corruptie vandaag nog?

Hebben witteboorden corruptie nog nodig in een klimaat van netwerking, lobby en collusie? Is corruptie aan het evolueren naar een vorm van blauweboordencriminaliteit terwijl de witteboord aanschuift aan de onderhandelingstafel? Concepten als lobbyen, regulatory capture, collusie en netwerking komen in deze bijdrage aan bod

Sessie 17. Culturele criminologie, gangs

Sessiecoördinator: Frank van Gemert

MS13, transnationale gang?

Frank van Gemert

MS13 of Mara Salvatrucha is een gang, die de laatste jaren in de Verenigde Staten veel aandacht krijgt. Afbeeldingen van vrijwel volledig getatoeëerde lichamen en van gewelddadige initiatierituelen zijn in ruime mate te zien in documentaires en op ingezonden filmpjes op Youtube. Officiële bronnen wijzen op het frequente gebruik van hevig geweld en op de snelheid waarmee MS13 zich verspreidt en bezit neemt van het land. MS13 opereert niet alleen in de Verenigde Staten, maar wordt sinds midden jaren

'90 ook in verschillende Midden-Amerikaanse landen aangetroffen. Deze waarnemingen van geweld, snelle groei en vooral geografische spreiding hebben MS13 het predikaat 'transnationaal' bezorgd. MS13 ontstond eind jaren '80 in Los Angeles onder migranten uit El Salvador. Zoals in veel klassieke studies naar gangs is gebeurd, is ook in dit geval een link te leggen met migratie. Het transnationale karakter van de gang is daarmee echter nog niet verklaard. Eerder roept dit vragen op, want in verreweg de meeste publicaties worden gangs van jeugdige migranten omschreven als groepen, die georiënteerd zijn op het locale leven van de straat en sterk geworteld zijn in buurten, die zij vaak als hun territorium beschouwen en tegen indringers verdedigen. Dit roept dus vragen op over hoe gangs zich verspreiden en wat de aard is van transnationale gangs zoals MS13?

Jamicaanse gangs

Tim Boekhout van Solinge

Jamaica geldt al jaren als een van de gevaarlijkste landen ter wereld, gemeten naar het relatieve moordcijfer. Vooral de getto's van Kingston hebben *gangsta's* van internationale allure voortgebracht. De meeste literatuur gaat voorbij aan de achtergronden van het Jamaicaanse geweld en bendewezen. Dit paper traceert de achtergronden en geschiedenis van het Jamaicaanse bendewezen. Dit gebeurt op basis van diverse bronnen: de populaire muziek, zoals de Jamaicaanse reggae, alsmede eigen etnografisch onderzoek in de getto's van Kingston (vijftien jaar geleden uitgevoerd als student). Deze empirische onderzoeksbronnen, gecombineerd met de traditionele geschreven bronnen, geven een beter inzicht en begrip van de geweldpleging in Jamaica. Hieruit blijkt dat het te eenvoudig is alleen te wijzen naar de 'drugshandel' als allesverklarende oorzaak van het geweld en criminaliteit maar dat de sociaal-economische en (internationaal) politieke context van de Jamaicaanse samenleving in beschouwing moeten worden genomen om de geschiedenis en groei van het beruchte Jamaicaanse bendewezen te begrijpen.

Crips in Den Haag

Robby Roks

Keylow: oprichter van de Crazy Underground Criminals, leider van de Main Triad Crips, (vuurwapen)gevaarlijke 'gangsta', trotse Surinaamse, zwarte man én ('gangsta')rapper. In 1992 gaf Keylow Nova-verslaggever Twan Huys inzicht over 'de harde realiteit van het Haagse straatleven'. In 2003 verschijnt het boek *Crips.nl* (Van Stapele, 2003), waarin Keylow één van de hoofdpersonen is. Momenteel wordt er gewerkt aan een documentaire onder de titel '*Strapped N Strong*'. In de loop der jaren is Keylow bovendien verschenen in diverse media waarin hij op een actieve manier zijn identiteit van 'gangsta' construeert; een complexe, meervoudige identiteit die buitengewoon fluïde is en die Keylow afhankelijk van de context en het publiek aanpast om een bepaald doel te bereiken.

De auteurs doen, aan de hand van diverse videobeelden, geluidsfragmenten en foto's, verslag van hun queeste naar de beweegredenen van deze Nederlandse 'gangsta'. Vanuit cultureel criminologisch perspectief besteden zij aandacht aan de actieve constructie van de 'gangsta' identiteit van Keylow waarbij speciale aandacht uitgaat naar zijn symbiotische relatie met de media.

Sessie 18. Beeld en Perceptie

Sessiecoördinator. Gabry Vanderveen

Graffiti: kunst of criminaliteit? Normen volgens makers

Gabry Vanderveen & Maaïke Kampen

Is graffiti kunst? Is graffiti vandalisme en dus criminaliteit? Zijn 'schrijvers' en 'taggers' kunstenaars of criminelen? De broken windows these, sociale desorganisatietheorie en veel lokale en nationale overheden zien graffiti als een vorm van overlast. Graffiti zou leiden tot en/of een indicator zijn van verloedering. Maar graffiti wordt ook gezien als expressie of kunstvorm. Keith Haring, begonnen in de metrostations van New York, werd gearresteerd. Zijn werk werd en wordt nu geëxposeerd in diverse musea. Banksy organiseerde recent het can festival in Londen. Is graffiti dus normaal geworden, geaccepteerd en gerespecteerd? Anglo-Saksisch (criminologisch) onderzoek naar graffiti laat zien dat ook de makers van graffiti normen & waarden hebben: spuiten op (semi-)publieke eigendommen heeft bijvoorbeeld de voorkeur boven particulier eigendom. Hoe zit dat in Nederland? In dit paper staan de percepties en attitudes van de makers van graffiti centraal: wat is verboden, wat mag wel/niet? Zes graffiti-makers zijn geïnterviewd met behulp van foto's (photo-elicitation) over het maken van graffiti. Wat vinden de respondenten van legale graffiti-plekken? Is graffiti kunst? Is graffiti vandalisme en dus criminaliteit? Zijn 'schrijvers' en 'taggers' kunstenaars of criminelen? In hoeverre vinden de respondenten graffiti overlast, of begrijpen zij dat mensen graffiti overlast vinden en dat de lokale overheden graffiti-makers (willen) aanpakken?

Slachtoffer- en daderframes in de zaak Holloway.

Lisanne van Dijk, Diane Guldemond, Marre Lammers, Valeria Nistro & Nathalie Raats

Zo'n 7 miljoen mensen hebben gekeken naar de uitzending op 4 februari 2008 van Peter R. de Vries toen Joran van der Sloot 'de bekentenis' deed omtrent de zaak Holloway. Het blijkt dat de zaak een media-hype is geworden, ondanks dat niemand weet wat er echt gebeurd is op het strand van Aruba. Doordat de media veel aandacht aan de zaak heeft besteed is er een stereotype denkbeeld ontstaan over Joran van der Sloot en Natalee Holloway. Joran als 'monster' en Natalee als 'all American high-school girl'. Dit gebeurt door middel van framing. De vraagstelling in dit onderzoek is: in hoeverre vindt er een afwisseling plaats tussen slachtoffer- en daderframes in de media in de zaak Holloway? Er zijn aan de hand van ideaaltypische kenmerken, die bleken uit literatuur, een dader en slachtofferframe opgesteld in checklisten voor de twee hoofdrolspelers, namelijk Joran van der Sloot en Natalee Holloway. De checklisten bestaan uit woordkeuzes, metaforen, stereotypen en beschrijvingen van ideaaltypische dader en slachtoffer. Aan de hand van deze checklisten werd getracht om het frame uit de beeldvorming door de media te halen en te kijken of er een afwisseling plaatsvond tussen slachtoffer en dader voor beide personen. Deze frames zijn gezocht in een breed scala van zowel kranten en tijdschriften, als foto's en televisie-uitzendingen. Dit onderzoek is uniek in de criminologie omdat er veel verschillende soorten media worden gebruikt. De onderzoeksresultaten zullen op het congres worden getoond. Dit onderzoek wordt gedaan in het kader van onze bachelorscriptie.

Daklozen: Over overlast en zorg

Marcel de Boer & Hendrien Kaal

'De Nieuwe Energie' is een nieuwe voorziening in Leiden waar 24-uurszorg kan worden verleend aan dak- en thuislozen. Verschillende organisaties die oorspronkelijk verspreid zaten door Leiden zijn samengegaan in dit verband. De gemeente heeft, zoals vaak gebeurt rond de vestiging van een dergelijke faciliteit, opdracht gegeven tot onderzoek naar overlast ervaring door omwonenden. Minder gebruikelijk is dat tegelijkertijd onderzoek verricht is naar percepties van overlast onder gebruikers van de nieuw gevestigde zorginstelling. Door middel van 13 open interviews met dak- en thuislozen die verblijven in de verschillende zorginstellingen in Leiden is geprobeerd om de meningen en percepties van daklozen te peilen. De respondenten werd gevraagd naar percepties over overlast veroorzaakt door dak- en thuislozen en verwachtingen ten aanzien van de rol van de zorgvoorziening hierin. In deze interviews is tevens gebruik gemaakt van foto's als stimuli (photo-elicitation), waarbij de interviewer aan de hand van een aantal geselecteerde foto's het interview begeleidt. In vijf vervolginterviews zijn de foto's gemaakt door de geïnterviewden zelf (photovoice). Bij deze vijf respondenten werden wederom open interviews afgenomen, waarbij de genomen foto's besproken werden. Voorzichtig kan worden geconcludeerd dat meningen van daklozen met betrekking tot overlastgevend gedrag niet veel verschillen van de 'normale' burger. In deze presentatie worden de verschillende onderzochte dimensies besproken, ondersteund door foto's en passages uit de interviews met dak- en thuislozen.

Sessie 19. Politiezorg en - werk

Sessiecoördinator: Eric Bervoets

Kritische reflecties op gemeenschapsgerichte 'informatiegestuurde' politiezorg

Gerwinde Vynckier & Marleen Easton

Informatie en intelligence vormen één van de meest essentiële componenten van politiewerk. (Evans, 2001) We willen enkele kritische reflecties maken op de integratie van 'informatiegestuurde' en 'gemeenschapsgerichte politie' en focussen hierbij op gemeenschapsgerichte 'informatiegestuurde politie'. We spitsen ons toe op drie aspecten. Ten eerste worden reflecties gemaakt op de relatie tussen informatiegestuurde politie en andere politiemodellen. Informatiegestuurde politie wordt gezien als een deel van 'gemeenschapsgerichte politie' en is geen politiemodel op zich. Ten tweede bespreken we het concept van 'informatiegestuurde politie'. Hierbij wordt specifieke aandacht besteed aan de relatie tussen informatie en intelligence en het gebruik van deze concepten in de politieorganisatie. Tenslotte willen we de implicatie van de integratie van 'informatiegestuurde politie' in het concept van 'gemeenschapsgerichte politie' bespreken. De metafoer van de zandloper wordt hier aangereikt om de mogelijkheden en valkuilen van deze integratie te duiden.

Gebiedsgebonden politiewerk in de praktijk

Jan Terpstra

Het gebiedsgebonden politiewerk heeft de afgelopen vijftien jaar een duidelijke plaats verworven in de Nederlandse politieorganisatie. Daarbij zijn er vaak hoge ambities aan dit werk verbonden. Tot deze ambities behoren onder meer het streven naar nabijheid

tot burgers, een focus op een breed scala van problemen, een niet alleen reactieve, maar ook preventieve benadering, samenwerking met andere partijen en een grote betrokkenheid van burgers. Ondanks de succesvolle institutionalisering blijft het gebiedsgebonden politiewerk ook kritiek ontvangen. Deze lijkt de afgelopen jaren zelfs toegenomen: wijkagenten zouden te 'soft' zijn en zich onvoldoende bezighouden met de kerntaken van de politie. Opvallend is dat ondanks deze uiteenlopende waarderingen voor het gebiedsgebonden politiewerk er (ook internationaal) weinig onderzoek is naar de feitelijke uitvoering van dat werk. Daarom is in een recent afgesloten onderzoek nagegaan hoe het dagelijkse werk van wijkagenten in Nederland eruit ziet en in hoeverre en hoe de genoemde ambities daarin tot uiting komen. Daartoe zijn wijkagenten in verschillende korpsen geïnterviewd. Vervolgens zijn bij zes van hen (werkzaam in verschillende typen wijken) gedurende ongeveer een maand observaties uitgevoerd tijdens hun diensten. De diversiteit in de wijze waarop wijkagenten hun werk doen, is groot. Onderscheid kan worden gemaakt tussen vier verschillende werkstijlen van wijkagenten. De verschillen in werkstijlen hangen deels samen met verschillen in organisatorische inbedding van het gebiedswerk, deels met het type wijk waarin de wijkagent werkzaam is. Belangrijkste factor lijken hier de werkopvattingen van wijkagenten zelf.

Straatcoaches in Slotervaart en enige kanttekeningen bij het idee van een 'overheid op afstand'

Ronald van Steden

De politie wordt in toenemende mate omringt door 'politieachtige' beroepen zoals particuliere beveiligers, stadstoezichthouders en buurtconciërges. Er vindt, met andere woorden, een pluralisering van de politiefunctie plaats. Een relatief nieuw initiatief in dezen is de oprichting van de Stichting Aanpak Overlast Amsterdam (SAOA) te Amsterdam-Slotervaart. SAOA werkt zowel met particuliere straatcoaches als huisbezoekers om de jeugdoverlast in het stadsdeel te bestrijden. Deze paper bespreekt het functioneren van SAOA vanuit de optiek van publiek-private samenwerking. SAOA is een private stichting die met behulp van To Serve and Protect – een commerciële beveiligingsorganisatie – en in samenwerking met politie, justitie en de (deel)gemeente de rust op straat probeert te herstellen. Daarnaast werkt SAOA binnen bredere netwerken van jeugdwerkers, opbouwwerkers en andere hulpverlenende instanties. Contra wetenschappelijke assumpties dat publiek-private verbanden de overheid (vrijwillig) 'op afstand' plaatsen, wordt haar aanwezigheid in de casus van SAOA nadrukkelijk onderstreept. Bij de analyse van deze Amsterdamse aanpak komen eveneens vragen rondom regie, coördinatie, informatie-uitwisseling en democratische controle aan de orde.

Sessie 20. Psychiatrie en geweld

Sessiecoördinator: Joke Harte

Delictgevaar, psychiatrie en het Nederlandse recht

Joke Harte & Muriël Oude Hengel

Hoe gaan wij om met psychiatrische patiënten die niet alleen een gevaar vormen voor zichzelf maar ook voor hun omgeving? Veel van deze patiënten lijden aan een psychotische stoornis. Door een gebrek aan ziekte-inzicht en behandelmotivatie is het

vaak nodig om een psychiatrische behandeling verplicht op te leggen. Het Nederlandse recht biedt daarvoor twee mogelijkheden: het strafrecht en het civiel recht. De idee bestaat dat patiënten die behandeld worden in een strafrechtelijk kader veel gevaarlijker zijn. Zij hebben immers een geweldsdelict gepleegd waaraan de stoornis (mede) ten grondslag lag. Het voornaamste doel van de behandeling binnen een strafrechtelijk kader is het terugdringen van delictrecidive. Indien nodig stroomt de patiënt uiteindelijk door naar een justitiële long-stay voorziening. De behandeling in een civielrechtelijk kader richt zich vooral op de psychiatrische problematiek; het eventuele delictgevaar staat in de behandeling sterk op de achtergrond. Door middel van een dossieronderzoek is onderzocht of patiënten die behandeld worden in een strafrechtelijk kader verschillen van patiënten die behandeling krijgen in een civiel rechtelijk kader. Hieruit blijkt dat beide groepen juist veel op elkaar te lijken, zowel qua achtergrond, diagnose, middelengebruik en zelfs geschiedenis van gewelddadig gedrag. Zo hebben de meeste patiënten met een civielrechtelijke titel ook een geweldsdelict gepleegd. Het enige opmerkelijke verschil is dat de patiënten uit het strafrechtelijke circuit niet of minder goed in beeld waren bij de hulpverlening. Mogelijk bepaald deze variabele, meer dan de (gewelddadige) problematiek, binnen welk kader een patiënt uiteindelijk behandeld wordt.

De rol van externaliserende psychopathologie in delictgedrag

Sabrina Soe-Agnie

In het classificatiesysteem dat momenteel binnen de forensische psychiatrie wordt gebruikt (de DSM-IV) worden onder andere een aantal psychiatrische stoornissen beschreven die sterk gecorreleerd zijn met crimineel gedrag, recidive en onttrekkingen uit forensische instellingen. Een aantal belangrijke voorbeelden hiervan zijn antisociale persoonlijkheidsstoornis en verslaving. Deze stoornissen zijn ieder apart belangrijke criminogene factoren maar komen ook veel samen voor bij personen. Zo heeft ongeveer 70% tot 90% van de mensen met een antisociale persoonlijkheidsstoornis ook een probleem met middelengebruik. Het feit dat deze stoornissen zo vaak tegelijk voorkomen maar in het huidige classificatiesysteem er van uitgegaan wordt dat het twee aparte stoornissen zijn, maakt het zeer moeilijk om deze psychiatrische stoornissen te behandelen waardoor er behoefte is aan een nieuwe visie op deze problemen. In deze sessie wordt een nieuw in Amerika ontwikkeld model geïntroduceerd die verklaart waarom deze stoornissen zo vaak samen voorkomen en waarom dit vaak leidt tot antisociaal of crimineel gedrag. Dit model wordt het Externaliserende Spectrum Model genoemd en beschrijft de psychiatrische stoornissen die vooral tot problemen voor de omgeving leiden in plaats van problemen voor de patiënt zelf. Verder wordt verteld hoe dit model een nieuwe invalshoek biedt voor psychopathie, een stoornis die zeer sterk gecorreleerd is met crimineel gedrag en recidive en vooralsnog als resistent voor behandeling wordt gezien. Ten slotte wordt stilgestaan bij het implementatieproces van dit model in Nederland.

Psychopathologie en persoonlijkheid als factoren voor delictgedrag.

Marko Barendregt

In deze presentatie zullen we data presenteren van 247 verdachten van ernstige misdaden die ter observatie zijn opgenomen in het Pieter Baan Centrum (PBC). Op basis van dossieronderzoek zijn bij deze verdachten zowel de diagnostische gegevens als de testresultaten op een persoonlijkheidstest (de MMPI-II) vergeleken met kenmerken van het tenlastegelegde delict (type delict, relatie met en leeftijd van slachtoffer, plaatsdelict,

wapen). Hieruit blijkt ondermeer dat verdachten met een psychotische stoornis minder vaak een seksueel delict plegen dan mensen zonder psychotische stoornis en relatief zelden een slachtoffer uitkiezen jonger dan 16 jaar. Uit de MMPI-II data blijkt dat met name de subschalen die "psychopathische deviatie" en "hypomanie" meten voorspellend zijn voor de relatie met het slachtoffer en voor de plaats van het delict. Daarnaast is er een clusteranalyse uitgevoerd op de MMPI-II scores, om te bepalen of er op basis van deze scores verschillende groepen delinquenten onderscheiden kunnen worden binnen de PBC populatie. De resultaten lieten zien dat er twee groepen onderscheiden kunnen worden: een groep met relatief hoge scores op alle klinische schalen en een groep met normale scores. De groep met hoge scores bleken bovendien later te zijn begonnen met het plegen van delicten, dan de "normale" groep, wat een latere onset van criminele activiteiten suggereert bij delinquenten met psychische problemen. Deze resultaten laten zien dat psychiatrische en psychologische factoren een belangrijke verklarende factor kunnen zijn voor (de wijze waarop) delicten worden gepleegd.

Sessie 21. Risicotaxatie

Sessiecoördinator: Joke Harte

Predictieve waarde van risicotaxatieinstrumenten

Hanneke Schönberger

In deze presentatie worden enkele resultaten besproken van een recentelijk afgerond multi-center onderzoeksproject over de predictieve waarde van een aantal risicotaxatie-instrumenten, die momenteel gebruikt worden om toekomstig (seksueel) gewelddadig gedrag in te schatten. Het doel van dit landelijke onderzoeksproject was om na te gaan wat de waarde is van de SVR-20, Static-99, HKT-30 en de PCL-R voor het inschatten van de kans op een nieuw seksueel of gewelddadig delict bij ex-ter beschikkinggestelde zedendelinquenten. In dit retrospectieve onderzoek zijn uitgebreide patiëntendossiers aan de hand van deze instrumenten beoordeeld. De instrumenten zijn onafhankelijk van elkaar afgenomen door verschillende beoordelaars. De beoordelaars waren niet op de hoogte van de werkelijke recidive van de ex-patiënten. Resultaten over de psychometrische kwaliteiten en de predictieve validiteit van de SVR-20, Static-99, HKT-30 en de PCL-R worden besproken. Tevens is nagegaan of deze instrumenten van evenveel predictieve waarde zijn voor subgroepen seksuele delinquenten (gebaseerd op delictverleden of type indexdelict). Tot slot bleken een aantal persoonlijke kenmerken sterk geassocieerd te zijn met een verhoogd risico voor toekomstige seksuele delicten. Het huidige onderzoek biedt aanknopingspunten om tot verfijning en verbeteringen te komen en dient gezien te worden als een stap in een proces van voortdurende verbetering.

Beschermende factoren voor gewelddadig gedrag: de ontwikkeling van de SAPROF, een nieuw instrument voor het gestructureerd beoordelen van beschermende factoren in de risicotaxatie, eerste ervaringen uit de praktijk en onderzoek.

Eva de Spa, V. de Vogel & M. de Vries Robbé

In deze presentatie over de Structured Assessment of Protective Factors for Violence Risk (SAPROF; De Vogel, De Ruiter, Bouman, & De Vries Robbé, 2007), zal worden stil gestaan bij een nieuwe ontwikkeling op het gebied van risicotaxatie in de forensische psychiatrie: de gestructureerde beoordeling van beschermende factoren voor gewelddadig gedrag. De SAPROF is een recent ontwikkelde dynamische checklist voor beschermende factoren die wordt gebruikt als aanvulling op veel gebruikte risicotaxatie instrumenten zoals de HCR-20 en de SVR-20. Door toevoeging van een gestructureerde positieve benadering ontstaat meer balans in de risicotaxatie en kan meer aandacht worden besteed aan preventie vanuit een positief perspectief. De ontwikkeling van de SAPROF zal worden toegelicht alsmede de ervaringen van klinici uit de forensische psychiatrische praktijk. Resultaten uit een retrospectief onderzoek naar de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid, veranderbaarheid en predictieve validiteit van de SAPROF zullen worden gepresenteerd.

Prospectief onderzoek naar risicotaxatie van geweldsrecidive bij jongeren in de rapportage setting

Steven van der Hoorn & Nils Duits

Er is geen risicotaxatie instrument gevalideerd voor de rapportagesetting. Duits en anderen (2005b) vonden dat klinici 14 rapportagespecifieke factoren en 20 factoren uit de SAVRY en PCL:YV het meest bepalend achten voor het inschatten van geweldsrecidive in de rapportagesituatie. Bij retrospectief onderzoek van Duits en anderen (2005a) bleken de SAVRY risicofactoren onvoldoende vermeld in dossiers. De bruikbaarheid onderzoeken van de 34 factoren voor het inschatten van de kans op geweldsrecidive in een prospectieve onderzoeksopzet met als onderzoeksvragen: 1) Wat is de betrouwbaarheid van de 14 rapportagespecifieke items? 2) Zijn de 34 risicofactoren als checklist meer bepalend dan de SAVRY en PCL:YV voor het inschatten van de kans op geweldsrecidive? 3) Wat is in de rapportagesituatie de voorspellende waarde van de 34 risicofactoren voor het inschatten van de kans op geweldsrecidive? Hypothesen zijn: 1) de betrouwbaarheid van de 14 rapportagespecifieke items is goed, 2) de 34 risicofactoren zijn meer bepalend dan de SAVRY en PCL:YV voor het inschatten van de kans op geweldsrecidive en 3) de 34 risicofactoren in de rapportagesituatie hebben een goede voorspellende waarde voor het inschatten van geweldsrecidive. Het voorstel is om rapporteurs tijdens het onderzoek pro Justitia bij jongeren (N=100) de 14 rapportagespecifieke risicofactoren, de gehele SAVRY en gehele PCL:YV af te laten nemen. De rapportagespecifieke items worden op betrouwbaarheid getoetst door professionele consensus. De voorspellende waarde wordt getoetst door na 2 jaar geweldsrecidive te meten. Er zijn nog geen resultaten. Het onderzoeksvoorstel wordt gepresenteerd ten behoeve van aanvulling op en discussie over de onderzoeksopzet.

De Standaard Evaluatie van de Rapportage pro Justitia (STER), nader verklaard

Nils Duits & Steven van der Hoorn

In Nederland worden ongeveer 1500 jongeren per jaar pro Justitia onderzocht. Uit onderzoek blijkt dat 85% van de adviezen van deze onderzoeken pro Justitia worden opgevolgd door de rechtbank (Duits, 2006). De rapportages zijn vaak de grondslag voor verstrekende beslissingen van de rechtbank en blijven jaren als basis dienen voor de behandeling en begeleiding van een jongere. Er is een kwalitatief kader nodig voor de pro Justitia rapportage. Er is behoefte aan een eenduidig instrument om 1) de kwaliteit van de rapportage pro Justitia van jongeren via dossieronderzoek te evalueren en 2) het individuele rapport door supervisor of toetsers van het NIFP te evalueren. Het instrument STER (STandaard Evaluatie Rapportage) is ontwikkeld aan de hand van empirisch onderzoek naar wat gebruikers van rapportages en rapporteurs van belang achten voor de kwaliteit van de rapportage (Duits 2006). De STER kent 7 domeinen met in totaal 46 items. Deze 7 domeinen zijn 0) Expertise rapporteur, 1) Vorm, 2) Inzicht en verklaring: historie en milieu, 3) Inzicht en verklaring: functioneren en ontwikkeling, 4) Inzicht en verklaring: functioneren t.t.v. tenlastegelegde, 5) Advies en 6) Inhoud en uitvoering. De STER evalueert per domein en voor de totale rapportage de volledigheid, transparantie, consistentie en verantwoording van de bevindingen. Uit lopend onderzoek blijkt dat de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van de STER redelijk tot goed is. In de presentatie wordt het empirisch onderzoek, het belang van de STER voor een kwalitatief kader voor de rapportage en het lopend onderzoek met de STER toegelicht.

Sessie 22. Culturele Criminologie

Sessiecoördinator: Frank van Gemert

De etnografische wortels van de culturele criminologie

Frank Bovenkerk

De culturele criminologie heeft veel te danken aan de zogenaamde *Chicago school* in de sociologie en de stijl van stadsonderzoek die in Amerika *urban ethnography* wordt genoemd. Minder bekend is dat er ook in Europa reeds in de negentiende eeuw duidelijke voorlopers waren: Henry Mayhew, Paul Göhre en in Nederland Henk Dijkhuis. In zijn bijdrage wil Bovenkerk laten zien dat deze stadsetnografen voor het eerst de theoretische en methodologische problemen hebben opgeworpen waar de huidige culturele criminologie thans mee worstelt.

Criminalisering van klassieke muziek

Dina Siegel

In de 20ste eeuw werden in verschillende landen bepaalde componisten en musici beschouwd als vijandig, gevaarlijk of zelfs 'crimineel', en hun werk werd verboden en uitgebannen. Op basis van gegevens uit een bijzonder experiment wordt in deze presentatie de volgende vraag beantwoord: werd klassieke muziek gecriminaliseerd vanwege emotionele eigenschappen of heeft het proces van criminalisering te maken met de sociale wereld van de betrokken musici?

Culturele criminologie: een kritisch perspectief in een cultuur van angst en angstbeheersing

René van Swaaningen

De culturele criminologie kan worden gezien als één van de jongste loten aan de stam van de kritische criminologie. Van meet af aan hebben sociale constructie, identiteit en cultuur in de kritische criminologie een belangrijke rol gespeeld, met name in haar feministische variant en in de Birmingham School, maar de centrale rol van de verleidelijke kanten van het 'kwaad doen', het expressieve karakter van regelovertreding en de nadruk op etnografische onderzoeksmethoden is van recenter datum. De culturele criminologie bouwt in veel opzichten voort op de kritische criminologie, maar ze is duidelijk een afspiegeling van een andere tijd; een tijd waarin de 'klassenstrijd' en zelfs de strijd tussen de seksen – althans in de westerse wereld – veel van haar betekenis heeft verloren en de 'strijd' veeleer gaat om cultureel pluralisme en identiteit. In dit paper wil ik ten eerste aangeven waarom een kritisch, cultureel geïnformeerd perspectief in de criminologie meer dan ooit noodzakelijk is. Ten tweede worden de raakvlakken tussen de 'oudere' kritische criminologie en de culturele criminologie onderzocht en wordt nagegaan in welke opzichten de culturele criminologie in dezelfde valkuilen dreigt te vallen als de kritische criminologie in de jaren tachtig en wat hiervan te leren valt. Centraal hierbij staat dat culturele criminologen de dynamiek tussen gedraging en sociale reactie centraler moeten stellen en ook de zogenaamde 'culture of control' bij hun analyses dienen betrekken en naast expressie en identiteit ook machtsverhoudingen weer een nadrukkelijker plaats in hun analyses dienen te geven. Dit mondt, ten derde, uit in een pleidooi voor een kritisch, kosmopolitische geïnformeerde culturele criminologie.

Sessie 23. Politie en burger

Sessiecoördinator: W. Stol

Burgeringrijpen

Mette Meerdinkveldboom

In opdracht van de Stichting Maatschappij, Veiligheid en Politie doet de Criminologisch Instituut van de Radboud Universiteit Nijmegen momenteel onderzoek naar burgeringrijpen. Onder burgeringrijpen wordt verstaan het beschermend of interveniërend optreden door burgers, in gevallen waarbij er sprake is van (dreigend) geweld of overlast tegen de burger zelf of een medeburger. Doel van het onderzoek is meer zicht te krijgen op de verschillende visies op en beoordelingen van dit burgeringrijpen. In het onderzoek zijn diverse cases van burgeringrijpen verzameld, waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen cases waarin de ingrijper zelf het slachtoffer is en cases waarbij de ingrijper optreedt als derde partij, dus tussen dader en slachtoffer. Daarnaast zijn de cases in twee categorieën gedeeld: cases waarbij op het ingrijpen geen formele reactie is gekomen van politie en/of justitie en cases waarbij dat wel het geval is. Per case is bekeken hoe het ingrijpen heeft plaatsgevonden, welke partijen hierbij betrokken zijn geweest en hoe deze, zowel op korte als op lange termijn, tegen dit ingrijpen aankijken. Informatie uit interviews wordt aangevuld met politierapportages en artikelen die in de media over verschillende cases zijn verschenen. Uit de verzamelde gegevens worden mechanismen gefilterd die van invloed kunnen zijn op het verloop van het ingrijpen, de verschillende visies en een eventuele formele reactie

van politie en/of justitie. Ook wordt aandacht besteed aan de grenzen van ingrijpen, zoals beoordeeld door de verschillende partijen. Ten slotte wordt geprobeerd een typologie van gevallen van burgeringrijpen te vormen, waarin de cases gecategoriseerd kunnen worden.

Publieke steun voor eigenrichting – De rol van schuld, strafdoelen en emotie

Nicole Haas

Publieke steun voor eigenrichting wordt vaak gezien als een teken van een gebrek aan vertrouwen in het strafrechtelijk systeem. Het voorkómen van eigenrichting is immers een belangrijke rechtvaardigingsgrond van de (straf)rechtspleging. Hoewel sommige incidenten van eigenrichting aanleiding zijn tot veel publieke steun, zijn er echter ook voorbeelden van zaken waarbij juist sprake is van maatschappelijke afkeuring. Kennelijk is publieke steun voor eigenrichting niet vanzelfsprekend een indicatie van louter een gebrek aan legitimiteit. Maar waar komt steun voor eigenrichting dan wel vandaan? Op basis van literatuur over attributies en strafdoelen is een theoretisch model ontwikkeld om steun voor eigenrichting te verklaren en voorspellen. Hierbij wordt tevens een onderscheid gemaakt tussen verschillende componenten van steun, wat de eerste stap vormt richting empirisch onderzoek naar steun voor eigenrichting.

Burgerparticipatie bij de politie: ervaringen met SMS-Alert

Paul Harland, Joost Meppelink & Peter Versteegh

In 2007 zijn de eerste ervaringen opgedaan met SMS-Alert bij Politie Haaglanden. In drie gebieden draait op dit ogenblik een pilot. Enkele duizenden mensen ontvangen sms-berichten als de politie hun hulp nodig heeft. Vergelijkbare initiatieven zijn bij andere korpsen gestart en ook daar blijkt de animo van burgers om deel te nemen groot. Waar is hun enthousiasme op gebaseerd? En wat blijft daarvan over nadat deelnemers enige tijd aan SMS-Alert hebben deelgenomen? Over verwachtingen van burgers en hun eerste ervaringen met SMS-Alert is nog niet veel bekend. De afdeling Analyse & Research van Politie Haaglanden heeft een onderzoek (met voor- en nameting) uitgevoerd om de ervaringen van de eerste groep deelnemers in kaart te brengen. In de presentatie zullen de resultaten daarvan worden toegelicht.

Sessie 24. Zedencriminaliteit

Sessiecoördinator: Anton van Wijk

When We Do Not Catch the Perpetrator: Examining negative reactions towards innocent victims

Michèlle Bal & Kees van den Bos.

Rape is still one of the most underreported crimes worldwide. One reason victims do not report to the police, is that they are afraid of reactions from their environment. But why do people react negatively toward these victims? According to just world theory, people have a basic need to believe in a just world, where good things happen to good people and bad things happen to bad people. When people are confronted with an innocent victim this belief is threatened and people want to restore it. When the perpetrator is not caught, people often react negatively toward the victim. Past research revealed that the more similar an observer is to a victim, the higher the negative reactions toward that

victim will be. In three studies we extend these findings by taking into account perpetrator similarity: whether a perpetrator is or is not similar to the observer of the crime. Participants were presented with a description of a woman being sexually assaulted by a man. Victim and perpetrator similarity were manipulated such that participants were confronted with victims and perpetrators, who were either similar or different from them. Results revealed that people blame an innocent victim more, derogate an innocent victim more, and take more physical distance from an innocent victim, when the perpetrator is similar to the observer than when the perpetrator is different from the observer. Therefore taking perpetrator similarity into account is important since this may strongly influence blaming reactions of those witnessing crimes and assaults in real life.

'Iemand moet iets in m'n drankje hebben gedaan'. Verhalen over verkrachtingsdrugs in woord en beeld

Tessa Spanjer, D.V.M. van den Ende-van Arkel, G.C. van der Vijver, & J.E.R. Hulsebosch

De meeste mensen leren over criminaliteit via verhalen en niet door directe ervaring daarmee. Criminaliteit is een populair onderwerp in diverse media. Berichten variëren van moord, verkrachting en inbraak tot snuff-movies, orgaanroof en verkrachtingsdrugs. Deze laatste drie fenomenen verschillen van de eerste drie, omdat hun bestaan betwist wordt. De vele verhalen over verkrachtingsdrugs zijn te beschouwen als crime legends of sagen: waarheidsclaims in de vorm van (traditionele) verhalen. In dit onderzoek staan verkrachtingsdrugs centraal. De sociale constructie van GHB en andere zogenoemde verkrachtingsdrugs in Nederland is tot nu toe nauwelijks onderzocht, hoewel het fenomeen aanleiding geeft tot preventiecampagnes, alarmerende krantenkoppen en discussies tussen jonge café- en partybezoekers. Sommige mensen zijn overtuigd van het voorkomen van verkrachtingsdrugs (fervente gelovers), sceptici weten zeker dat dit fenomeen niet bestaat (debunkers), en de meerderheid is instrumenteel gelovig: "ik weet het niet zeker, maar je weet maar nooit". Deze drie groepen beschrijft Pamela Donovan in eerder onderzoek naar snuff-films, orgaanroof en kinderontvoeringen. Zij analyseerde alleen internetdiscussies. Naast internetdiscussies onderwierpen wij ook beweringen over verkrachtingsdrugs in nieuwsmedia (kranten en tv) aan een kwantitatieve inhoudsanalyse. Daarnaast interviewden we politiemedewerkers en partygangers. Hieruit blijkt onder meer dat nieuwsmedia en internetdiscussies gescheiden vormen van discours vertegenwoordigen. Onder het label 'verkrachtingsdrugs' verslaan de nieuwsmedia gevallen van bedwelming en verkrachting, terwijl het in de forums vooral gaat om gevallen van vermeende bedwelming. Ook blijken, anders dan in de casussen van Donovan, de nieuwsmedia de verhalen vooral te bevestigen en uiten debunkers zich vooral op internetforums.

Recidive en criminele carrière van vrouwelijke zedendelinquenten

Miriam Wijkman, & Catrien Bijleveld

In deze paper presenteren wij een recidive studie naar de gehele populatie veroordeelde vrouwelijke zedendelinquenten in Nederland in de periode 1994-2005. Wij bekijken de algemene-, gewelds-, en zedenrecidive door middel van survival analyse. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen hands-on en hands-off daders. Met behulp van Cox regressie kijken wij of er voorspellingsfactoren aanwezig zijn.

Sessie 25. Probleemgebieden en (on)veiligheid

Sessiecoördinator: Willem de Haan

Coffeeshopbezoekers in grensgemeenten

R. Nijkamp & B. Bieleman

Verskillende grensgemeenten in Nederland hebben te maken met een omvangrijk softdrugstoerisme. Hierdoor worden deze gemeenten in de uitvoering van hun coffeeshopbeleid geconfronteerd met specifieke problemen, zoals omvangrijke verkeersstromen van en naar de grens, verkeers- en parkeerproblematiek rondom de coffeeshops, samenscholing van groepen buitenlandse softdrugsklanten in de openbare ruimte, illegale straathandel en door bewoners ervaren overlast. In opdracht van verschillende grensgemeenten heeft bureau Intraval onder meer onderzoek gedaan naar de aard en omvang van de coffeeshopbezoekers in de betreffende gemeenten. Voor het onderzoek naar coffeeshopbezoekers zijn de volgende werkzaamheden verricht: face-to-face enquêtes onder bezoekers van de coffeeshops en tellingen van bezoekers van de coffeeshops. Gezien de herkomst van de bezoekers zijn de enquêtes grotendeels in het Frans en Duits afgenomen. In de presentatie wordt ingegaan op de informatie die de onderzoeksactiviteiten hebben opgeleverd. De enquêtes verschaffen onder meer inzicht in de herkomst, het koopgedrag (frequentie en hoeveelheid), bezoeken aan overige (niet gedoogde) verkooppunten, redenen om softdrugs te kopen in de grensgemeenten en eventuele redenen om geen softdrugs meer te kopen in de grensgemeenten. De tellingen geven een beeld van het aantal softdrugstoeristen in de grensgemeenten. Op basis van tellingen van klanten en de informatie over hun koopgedrag kunnen eveneens schattingen worden gegeven van de omzet van de coffeeshops in de grensgemeenten en andere bestedingen dan softdrugs.

De collectieve weerbaarheid van vijf Arnhemse probleemwijken

Reijer Verwer & Annemarijn Walberg

Wij doen onderzoek naar 'sociale veiligheid' in vijf Arnhemse 'probleemwijken'. De centrale onderzoeksvraag luidt: wat zijn de voorwaarden voor de bereidheid van buurtbewoners om een bijdrage te leveren aan de veiligheid door de uitoefening van informele sociale controle. Buurtveiligheid die mede tot stand wordt gebracht door de uitoefening van informele sociale controle wordt opgevat als 'duurzaam' in tegenstelling tot veiligheid die uitsluitend tot stand wordt gebracht door formele sociale controle. Het onderzoek wordt uitgevoerd in partnerschap met Arnhemse instituties, waaronder woningcorporaties, politie, gemeente en welzijnswerk. Het is voor hen de vraag hoe zij kunnen investeren in duurzame veiligheid. Buurten met een collectief vermogen om gemeenschappelijke doelen (zoals veiligheid) na te streven blijken objectief veiliger te zijn dan buurten die dit vermogen in mindere mate bezitten (Sampson et al. 1997). Het kleinere aantal voorvallen van criminaliteit en verloedering wordt toegeschreven aan de uitoefening van informele sociale controle. De 'collectieve weerbaarheid' neemt toe naarmate het onderlinge vertrouwen tussen bewoners groter is en naarmate er meer gedeelde verwachtingen bestaan ten aanzien van de uitoefening van sociale controle. Probleemwijken kunnen collectief weerbaar zijn ondanks hun onvoordelige uitgangspositie van geconcentreerde armoede en achterstand, etnische heterogeniteit en onstabiele bevolkingssamenstelling. De uitoefening van sociale controle wordt door Sampson et al. indirect gemeten: het wordt afgeleid uit enquêtevragen over de intentie om sociale controle uit te oefenen. Met een kwalitatief onderzoeksonderwerp bestuderen

wij in hoeverre buurtbewoners daadwerkelijk sociale controle uitoefenen. Voortbouwend op de idee van 'collectieve weerbaarheid' betrekken wij hierbij ook het onderlinge vertrouwen en de gedeelde verwachtingen tussen bewoners en de genoemde instituties. Wij vergelijken zodoende twee perspectieven: dat van bewoners en instituties.

Criminaliteit en overlast in relatie tot Midden- en Oost-Europeanen

René Hesseling

Sinds 2004 en 2007 zijn diverse Midden- en Oost-Europese landen (MOE-landen) tot de Europese Unie toegetreden en is Nederland geconfronteerd met de instroom van met name een groot aantal Poolse werknemers. Het grote aantal Poolse werknemers dat in Nederland is komen werken, is in de grote steden gepaard gegaan met problemen op het gebied van huisvesting, zoals illegale (ver)huur en overbewoning. Veel Polen zouden ook overlast veroorzaken door alcoholgebruik, en leiden tot klachten van buurtbewoners. Bovendien zouden in toenemende mate bendes afkomstig uit de Baltische Staten, Polen, Bulgarije en Roemenië hun slag slaan in Nederland. In deze paper wordt beschreven wat thans -op basis van politie-informatie- bekend is over de mate waarin personen afkomstig uit Polen en andere landen van Midden- en Oost-Europa (Estland, Letland, Litouwen, Tsjechië, Slowakije, Hongarije, Slovenië, Bulgarije en Roemenië) in de periode 2004-2007 in aanraking zijn geweest met politie Haaglanden in verband met het plegen van misdrijven of overtredingen zoals openbare dronkenschap. Een belangrijke vraag hierbij is of er gesproken zou kunnen worden van een specifiek Polen of MOE-landen probleem.

Lokale ordehandhaving en antisociaal gedrag: enkele ontwikkelingen

Bas van stokkom

Onveiligheid wordt door vele factoren verklaard, ook door incivilities. Categorieën als overlast, lawaai en verkeerswanorde nemen een centrale plaats in. Het hedendaagse sociale veiligheidsbeleid heeft dan ook een sterk sociaal ordenende functie gekregen. In juridische zin is de kern niet de straf, maar het contract. De nadruk ligt op preventie, management van risico's en proactief handelen, dat wil zeggen de regulering van toekomstige vreedzame orde. Denk aan strategieën als de aanpak van overlastgevende jongeren, interventieteams, gedragscodes, buurtbemiddeling, en intensieve samenwerking tussen politie en gemeentelijke organisaties in veiligheidsnetwerken. Het lokale veiligheidsbeleid lijkt aldus de traditionele strafrechtelijke handhaving ontgroeid. Het strafrechtelijk-criminologische discours levert nauwelijks een bijdrage aan herstel van orde, laat staan aan het vocabulaire van contracten, bemiddeling, samenwerking en partnerships. In deze presentatie wordt nader ingegaan op deze ontwikkelingen, en in het bijzonder op de nieuwe instrumenten van gedragsregulering die in Nederland en Engeland worden beproefd om persistent overlastgevend gedrag van jongeren aan te pakken. Hoe worden die middelen in de lokale praktijk toegepast en wat zijn de eerste bevindingen daarover? Wat zijn de kansen en gevaren van die beleidsontwikkeling? Wat betekent de nadruk op het sociale veiligheidsbeleid voor de criminologie? Voert het te ver om 'veiligheid' op te rekken naar bedreigingen die niets met criminaliteit te maken hebben?

Sessie 26. Biologische aspecten van criminaliteit

Sessiecoördinator: Katy Kogel

De voorspellende waarde van neurobiologische factoren voor de ontwikkeling van agressief en antisociaal gedrag. Een follow-up onderzoek.

Marjan de Vries-Bouw A. Popma L.M.C. Nauta-Jansen Robert Vermeiren Theo Doreleijers

Gedragsstoornissen en delinquent gedrag door jeugdigen vormen een belangrijk maatschappelijk probleem, er is een aanzienlijke kans op persisterende problemen tot in de volwassenheid, waaronder psychiatrische stoornissen. Er zijn toenemende aanwijzingen dat deze jongeren, in het bijzonder diegenen met persisterende gedragsproblemen, specifieke neurobiologische deficits hebben, zoals een verlaagde arousal (Popma & Raine, 2006).

In een recente studie onder jongadolescente, delinquente jongeren werd inderdaad een verband gevonden tussen enerzijds gedragsstoornissen en anderzijds lage basale spiegels van het stresshormoon cortisol, en een afgevlakte hartslag- en cortisolreactie op psychosociale stress (Popma, 2006). De voorspellende waarde van deze bevindingen voor persisterende problemen zijn echter nog onbekend.

In de huidige follow-up studie wordt daarom onderzocht of neurobiologische factoren een voorspellende waarde hebben voor het persisteren van gedragsproblemen, evenals het verband tussen het verloop van neurobiologische factoren en de ontwikkeling van gedragsproblemen in vier jaar tijd.

In het initiële onderzoek zijn 114 delinquente jongens (12-14 jaar) na verwijzing naar Bureau Halt en 38 gematchte normale controles onderzocht. Van alle jongens zijn vier jaar later recidivegegevens en aanwezigheid van psychosociale problemen zoals gedragsstoornissen in kaart gebracht. Ook de neurobiologische parameters zijn opnieuw gemeten: cortisol en testosteron uit speeksel en hartslag, zowel in rust als tijdens een gestandaardiseerde stresstaak.

Voorlopige resultaten laten zien dat er een verband lijkt te bestaan tussen de stijging van de hartslag gedurende de stresstaak in het initiële onderzoek en het aantal delicten en het aantal agressieve delicten gepleegd gedurende de follow-up periode van vier jaar. Deze en aanvullende resultaten zullen worden gepresenteerd.

Impulsieve en predatore agressie: een plausibel onderscheid met een neurobiologische achtergrond.

W. Kuyck

Is de indeling impulsieve versus predatore agressief gedrag redelijk wetenschappelijk gefundeerd? Dit 2 factor model van agressief gedrag biedt wellicht de mogelijkheid het beter te begrijpen. Hoewel in het dagelijks leven (agressief) gedrag veelal een mengeling van de twee is, dienen de extremen als duurzame 'trait' (kenmerk) bij persoonlijkheidsonderzoek beschouwd te worden. Een verdachte kan bij bepaalde delicten voornamelijk impulsief zijn geweest (denk aan doodslag), of voornamelijk predator (denk aan moord). Dit zijn extremen van delictgedrag. De verschillende neurobiologische kenmerken verdiepen het begrijpen hiervan verder.

Besproken wordt een literatuuroverzicht van dit 2 factor model van agressief gedrag, met enkele neurobiologische aspecten ervan binnen de aparte groepen van agressief gedrag. Impulsief versus predator agressief gedrag blijkt met 'questionnaire onderzoek' redelijke goed te onderscheiden, hoewel de inter-correlatie wisselend is. Impulsieve agressie gaat vooral met hyperarousal samen, en predator agressief gedrag met hypoarousal. Arousal

hangt samen met de HPA-as (stress-as), met cortisol als eindproduct. In de hersenen spelen bepaalde structuren een verschillende rol. Hierbij valt de prefrontale cortex (PFC), de amygdala, de hippocampus en de anterior cingulate cortex (ACC) op, als zijnde structuren van belang in het onderscheid tussen de twee groepen van agressief gedrag. Traumata en genetica spelen ook een regulerende rol in het ontstaan van de genoemde extremen van delictgedrag.

Impulsieve versus predatore agressief gedrag is een valide onderscheid met een verschillende neurobiologische achtergrond, die in het kort zullen worden besproken. Het belang van dit onderscheid zal toegelicht worden, in het kader van wetenschappelijk onderzoek bij afgestraften gedetineerden.

Oxytocine en cognitieve en affectieve empathie bij psychopathie

Ronald Rijnders

Psychopathie is een in de forensische psychiatrie gebruikt construct dat verwijst naar een persoonlijkheidsstoornis met typische verschijningsvormen in emoties, interpersoonlijke relaties en gedrag. Er zijn noeste pogingen ondernomen het psychopathieconstruct op te splitsen in verschillende factoren. Zo bestaat respectievelijk het twee-, drie- en vierfactorenmodel. In het psychopathieconstruct is een belangrijke plaats weggelegd voor het gebrek aan empathie. Empathie kan worden geoperationaliseerd als samenwerkende cognitieve en affectieve processen waardoor een persoon in staat is een derde te begrijpen en met hem/haar mee te leven. Feshbach onderscheidt in haar integratieve cognitieve-affectieve model drie factoren: 1) de cognitieve potentie bij de ander emoties waar te nemen, 2) de rijpere cognitieve kwaliteit het perspectief van de ander te aanvaarden en te begrijpen, en 3) de mogelijkheid tot eigen emotionele responsiviteit op de emoties van de ander. De eerste twee factoren worden geschaard onder de zogenoemde cognitieve empathie, de derde onder affectieve empathie. Uit onderzoek blijkt dat personen die voldoen aan psychopathie redelijk tot goed in staat zijn tot cognitieve empathie, maar ook slecht ontwikkelde affectief empathische vermogens bezitten. In evolutionair opzicht biedt hen dit niet te onderschatten voordelen. De maatschappelijke, emotionele en financiële kosten vanwege de met psychopathie hoog correlerende criminaliteit zijn echter huizenhoog. Therapeutische interventies bij personen met psychopathie sorteren momenteel nog onvoldoende effect, mogelijk juist door hun kenmerkende empathieprofiel.

In deze bijdrage zullen de constructen psychopathie en empathie worden besproken en zal een verbinding worden gelegd met een evolutionair zeer oud neurobiologisch systeem namelijk oxytocine (alsmede vasopressine) dat in het dierenrijk gerelateerd is aan paarvorming en liefdevolle affectie, bevalling en borstvoeding, alsmede moederlijke zorg.

N.B. VRIJDAG 20 juni 2008 9.00-09.45 Jaarvergadering NVK zaal C131!